

Лезги

Жуwan Ватан, ватанэгълияр, дидед чал хуъх!

Газет

1920-йисалай акъатзава

N 52 (1080) хемис 28-декабрь, 2017-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

АО АКБ "Эльбин"

Дополнительный офис № 5

367020, г. Махачкала, ул. Дахадаева, 44

К/С № 30101810200000000755 в ГРКЦ г. Махачкала

БИК: 048209755

ИНН: 0541002446 КПП: 057201001 ОГРН: 1020500001103

Владелец счета: Дагестанский региональный
благотворительный общественный фонд

"ЛЕЗГИНЦЕВЫ"

ИНН: 0561052452 КПП: 056101001

Дата открытия счета: 08.11.13

№ счета: 40703810400850008012

Фондуни председателдин телефондин нумра:

8 963 410 05 11

2018-йис мубаракрай!

ИГРАМИ ДАГЪУСТАНВИЯР!

Алукъазавай Цийи йисахъ галаз алакъалу яз зи тебрикар къабула. Им аял члавалай чна къейдзазай хизандин, чими, кълани, хъсанвилихъ дөгишивилер кыле фидай умудар гузэй шад сувар я.

Дагъустан адетар къадирлувледи хуъз ва цийивилер яратмишиз чидай зеъгметкешрин макан я. Мукъе-къилийрин дуланажагъ хъсан, аялтзавай не- силдин къисмет экъуди хуунин жигъетдай күнне малумарзавай риклин сидкъидай къвевэй къайгъударвиле, хуси къуватрихъ авай иманди чаз республикадин вилек акъвазнавай са акъван регъят тушир месэлэяр гъялунин карда къумекда.

Заз квехъ чандин сагъевал, исплягъевал, мублагъевал хъана къланзана! Къуй Цийи 2018-йис чакай гъэр сад патал хъсан кратин, мурадар къилиз акъатдай, агалкуунар жедай йис хъурай!

Дагъустандин Къилин везифаяр вахтуналди тамамарзавай В.ВАСИЛЬЕВ.

Игитдин парк - цийи къалубда

Дербентда "Шеърдин къулай шарттар арадал гъун" программа къведай йисузни давам жеда

Федеральный "Шеърдин къулай шарттар арадал гъун" программа умуур-диз кечирмишунин сергъятра аваз 25-декабрьдиз Дербентда Советрин Союздин Игит Абас Исрафилован тъварунихъ галай парк цийиклә тъхкъуру хъувурдалай къулухъ ачухуниз талукъарнавай мянрекат къиле фена.

"Лезги газетдиз" шеърдин администрациядин пресс-къуллугъди хабар гайвал, шадвилин мянрекатда Дербентдин мэр Малик Баглиева, Афгъанистандин дядедин иштиракчыри, жураба-журе тешкилатрин векилри, муллимири, мектебра келзэвай аялри иштиракна.

Малик Баглиева къейд авуравал, Дербентда "Шеърдин къулай шарттар арадал гъун" программа хъсан еришар аваз къилиз акъудазва. И программади Абас Исрафилован тъварунихъ галай парк

цийиклә тъхкъурудай ва Цийи йисан къаршида ам ачухдай мүмкинвал гана.

"Парк и районда яшамиш жезвай шеърэгълияр патал вижевай савкъат хванва. Къведай йисузни Дербентда и программа давам жеда ва адан сергъятра аваз мад са шумуд къвалин гъятар, къакъан мөртебайрин къвалери мукъва мулкар аваданламишда", - лагъана Малик Баглиева.

Ада гъакъини парк аваданламишунин къвалиха иштиракай устларрэзиз ва и районда яшамиш жезвай шеърэгълийриз сагърай лагъана ва виридан къуватралди икъван хъсан гъалдиз хканвай парк багъа аманат хъиз хуънис эвер гана.

Мянрекатдал мадни шеърдин депутаттин Собранидин председатель Мавсум Рагимов, Дербентда авай Яракълу Къуватрин ва къанун-къайда хуъдай органрин, зегъметдин, дядедин ветеранрин со-

ветдин председатель Алиага Гъасанов, Дербент райондин ва Дербент, Дагъустандин Огни шеърринген военный комиссар Адил Къулиев ва масабур рахана.

Шеърдин образованидин идарайрин муаллимри, 12-нумрадин юкъван мектебда къелзэвайбуру ва юнармейцири лишанлу вакъиадиз бахшна гъазурнавай эдебиятдинни музыкадин чеҳи композициядин сергъятра аваз, дяведин йисарикай, аскеррин къеъалвиперикай манияр лагъана, шириар къелна. Манияр Дербентда сейли манидаррини та-мамарна.

Мянрекатдин эхирдай Малик Баглиев паркуна аялар патал тъхкъурунавай махсус майдандиз килигна, шеърэгълийрихъ галаз мукъувай таниш хъана. Абас Исрафилован тъварунихъ галай парк гъульгъуна хтунаи дербентвийри шеърдин мэрдиз сагърай лагъана.

Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 16 манат

Нумрадай къела:

ОБЩЕСТВО

Квачир тахсир кутаз къланзайла...

...Чи шартлара туриндустрияди эвел-ни-ээл Къиблепатан Дагъустандин, вири республикадин экономикадив цуък акъудиз тада. А девир мукъвал ийидай мүмкинвилер чи ватанээлы Сулейман Керимовхъ, сифте нубатда, адан вини дережадин акъул-камалдихъ, карчивилин чөхи алакъунрихъ ава.

► 2

ОБЩЕСТВО

Гъакъисагъ зегъметдин

лайихлу агалкъун

Инвалидар санаторийринни курортрин путевкойралди ва маса шейэрледи таъминарунин месэла чи къетлен гъузчишлик жеда, къведай йисуз ял ягъиз ва сагъламвалмягъемариз рекъе тваззайбурун къадар цининдалай гзаф жедайвал чалишишивилер ийид.

► 6

ХҮҮРҮН МАЙИШАТ

Бубадин пеше давамарзава

Арендаторрив чилер вугана са шумуд йисар ятлани, анра багъ, бустан кутуна, ишлемишиз къланзавач, чилер баябан я. Гъукуматдиз а чилерлай къевзай налог гузвач, бязи чкайрин иеси вуж ятла къилни акъатзавач.

► 7

ИНСАН ВА ТИБИАТ

Им са йисан къалах туш...

Цининди экологиядин йис яз малумарун, гъелбетдә, хъсан кар хъана... Тебиат хуънин месэлайрал гъукуматдин, идарайрин, карханайрин къиле авайбурун, вири халкъдин фикир мад сеферда желбна. Им са йикъян, йисан къалах туш, вирина датлана фикир гана къланзай гзаф жавадар къалах я.

► 8

ЮБИЛЕЙ

Гъар са къамат - къаш хъти...

Вичин виниз тир пешекарвал ада тेатрда къалахиз эгечлай гъа сифте йикъарилай башламишна къалтурна - гъар журе дин жанрайрин тамашайра жуъребажуре къилихрин къетлен къаматар арадал гъана.

► 10

МЕДЕНИЯТ

Селим - музыкадин нурлу гъед

Гъар жуъре рекъерай зигъинлу аяларин бажарагълу жезъилар чазара ава. Амма яшиишдин къулайсузилин, диде-бубадин къайгъударвал тахъунин, уьмуърда хъсан муаллимарни къяюмвалдай ксар гъалт тауунин себебриди абурун бажарагъ анух жезвач. И жигъетдай Селиман бахтуни гъана.

► 15

В.Путинан савкъат

Россиядин Президент Владимир Путин жемийтдин ва мергъяматлувилиң ківалахрик көтөлән пай күтүнән чи машгүр ватанэгъли Сулейман Керимован умымурдин юлдаш Фирзуа Керимовадиз чухсагүл малумарна. Фирзуа Керимовади яшайишдин жүзеба-жүзө хилера мергъяматлувилиң проектар умымурдиз кечирмиш завай ва күмекар гузай “Территория добра” фондунуз рөлбөрвал гузва.

2017-йисуз фондуни кылиз акъуднавай чехи проекти Дербент шеңбердин 18-нұмрадин гимназия цийикла түхкүръ хувун ва 2016-йисуз цай ятунин нетижада еке зинар хайи Дагъустандин халқын шаш Стәл Сулейманан эдебиятдинни мемориалдин ківал-музей арадал хүн акатзала.

Мадни башкъя, алай 2017-йисуз Москвадин областын Одинцовский райондин Заречье-да авай юкъван мектебни цийикла түхкүръна ақылтәрна. Санлай къачурла, и ківалахриз 2,1 миллиард манат чара авунвай. Мектеб патал кинооборудование авай меденитдин маҳсус комплекс, медиатека, ктабхана, түн нәдай къве зал, алай аямдин вири истемишунар вилив хвена эцигнавай сирнавдай къве гъавиз, керлингдал, хоккейдал, машгүл же-дай маҳсус майдан эцигнава.

2016-йисуз ина муркәдилай аваҳызы чирдай (фигурное катание) аялпринни жаванрин спортдин Ирина Слуцкаядин төвәрунхъ галай мектеб ачухнай. Мектеб цийикла түхкүръ хувунин ківалахра иштиракунай Подмосковье-ден губернатор Андрей Воробьевна Фирзуа Керимовадиз “Москвадин областдин вилик лайихлувилерай” пуд лагъай дережадин орден гана.

Цай Керимовадиз РД-дин гүйретдин “Хайи чил қлан хүнай” знакни вахкана.

рин, фермеррин, механизаторрин, багъман-чийрин зегъметдин нетижаяр себеб яз, чи түквена ва базарар хысан еридин недай-хъвадай шейэрләди таъмин хъянва.

Тарихдиз хъфиззвай 2017-йисуз чи министрстводи Москва шеңберда кылып фейи Россиядин “Золотая осень-2017” агропромышленный выставкада иштиракна. Виниз тир еридин продукция гъасилуниз килигна, чун 56 медалдиз гыа жергедай яз къизилдин 41-даз лайихлую хъана.

Алай вахтунда “Гъукуматдин күмек” программадин бинедаллас набаттар битмишарунин, бағылар ва узымылухар кутунин, мал-қарадин къадарар артухарунин, хуррун майишат вилик тухунин рекъяй Минсельхоздай күмекдин тақъатар чара иизва. И программадин гъакындиндай ва къайдарикай РД-дин Минсельхоздин сайтда гана. Мукъвара РД-ди юкъван ва гъвечи бизнес-дад машгүл компанийиз күмек гун патал “Гъукуматдин күмек” программадай мад күд инвест-проект кардик кутазва.

2020-йисалди хуърун чакар вилик тухунин рекъяй программамияри кардик ква. 2018-йис хуърун майишатдин хиле зегъмет чуғазвай ксар патал дигай мумкинвилеринди жедайдахъ чун умудлу я. И рекъяй хейлип проектар кардик ақатда. Алукъязавай 2017-йис күй Көхъя сағъламвал, гележегдиз ян тагана килигунин мягъкемвал, зегъметда риклер шадардай бегъерар, нетижаяр хурай! Къуй кү ківалера берекатди ва къулайвилиги гөгъенш чка курай!

РД-дин хуърун майишатдин ва сұрыседдин министрдин везифаири вахтуналди тамамарзавай К.АБАСОВ

Гүйретметту дагъустанвияр! 2017-йис экономикадин мұракаб ғыларихъ ва тәбиятдинни гъавадин татуғай шарттарихъ галас ала-қалуди хъанаттани, чи Республика патал ам писди хъанач. Гъукуматдин көтөлән дикъет-дик кваз Республикадин хуърун майишатдин ва шей гъасилзивай министрстводин хилера ғылар хъсанвилихъ дегиши хъана. Хуърун майишатди гъасилнавай сұрыседдин къадар 4,7 процентдин артух хъана.

Чилел зегъмет чуғазвай бур көтөлән ва баркаллу келимайриз лайихлую я. Гыкъял гъавадин, маддарин, лежберрин, мағысулдар-

Абдулмуталибова депутаттин Собранидин, райондин администрациянын төвәрцихъай Азиз Имамович Яралиеваз чухсагүл малумарна ва адахъ чандын сағъвалини еке агал-қунар хүн алхишина.

Сулейман-Стальский райондин администрациянын пресс-қыллугъ

Ийкъара Сулейман-Стальский райондин кыл Нариман Абдулмуталибова шадвилин гъалара дзюдодай Сурдлимпиададин къуғыннан чемпион Руслан Аскеровадин Собранидин депутат, меценат Азиз Яралиева багъишнавай “Kia Rio” маркадин машиндин күллегер вахкана.

Рикел хин, Агъя Стәлдилай тир Руслан Аскерова алай 2017-йис 18-30-иүлдиз Түркиядин Самсун шеңберда кылып фейи Сурдлимпиададин къуғыннардың къизилдин медаль къазанмишна.

Къейд ийин хын, чемпиондин тренер, на-сигъатчи Тельман Къурбановави Сулейман-Стальский район еримлу хүнин Фондуни 100 ағъзар манатдин къадарда алай пулдик премия вахкана.

Районда спорт, меденит, образование вилиди финиз көтөлән фикир гүнай Нариман

Квачир тахсир кутаз кланзайла...

Абдулафис ИСМАИЛОВ

Тарихдин рекъяй савадлу гыч са касидзин къе сир яз амач: Ватандин Чехи дяве Советтин Союздын Чехи Гъалибиледи күтәнгъ хъайдалай гүльгүннис Рагъакидай патан чапхунчивилин сиясат гүй күватри Россиядин цийи, маса жуъредин дяве малумарна - “кайи” дяве. А девирда США-дин ЦРУ-дин кылып аваҳ хайи Ален Даллесин план бинедиз къаңчунвай информациян дяве. Гыа и дядедин нетижада, гыкъван гъайиф чуғвадай кар хъанаттын, къудратту СССР чыкана. Дұым-дұз лагъайтла, чуклурна. Чна чуклуриз туна.

Океанрин atla пата авайбурун лагълагърихъ инаныш хъана, чаз жуwan гылып авай лаш тұурап алайди хыз акуна, чарадан лам - шив хыз. Кабабдин нидал фейиди ламраз тағ гудай чка-дал дұышуш хъана лугъудайвал, къе чна Рагъакидай пата авай “дустари” илпінавай капиталдин къайдарын “бөгъер” къватынан. За талгъайтлани, им вуч “бөгъер” ятла, квездир илдиз чизва. Чаз жуwan хизандын, жуwan Ватандин къадир хъанач. Гила чна, тұб сара кына, гъайифар чуғазваза.

Тикрап хъийин: информациян дин а “кайи” дяве давам жезва. Дявечири къе вилик эцигнавай месләнни малум я: четинвилериз, къенепатан са жерге татуғайвилеризни килиг тавуна, къвердавай къудратту жезвай Россия, бұйғентдин таблигъят тухуналди, дұнья-дин халқарын арада виляй вегъез, адаптациян къаңуриз кълан алыхъазава. Мисал патал мукъвара жедай хъультүн Олимпиада къачун. Чи спортсменри “допинг ишлемешна” лугъуз (и кар субтардай гыч са делил жағынан), абураз Россиядин Федерациян пайдадын, государстводин гимндин кваз экъечидай ихтияр гүзвач. Олимпиададин чемпиондив къизилдин медаль вугудайла, ам гыа улькведей ятла, гыа улькведин пайдадын хажказава, гимн язава. Им а спортсмендиз ийизвай чехи гүйретмет я. Амма чи улькведей тир Олимпиададин гъалиби и гүйретдикай магърумзава. Вучиз? Амай масабуру хыз, хейлип жылайынан къазаннишнава. Адан баркаллу крат абураз чипин вилералди аквазва эхир. Гъавиляй чи ватанэгълийри адас газаф къадар хийир-дұза ийизва, Аллагъивай күмек тәлабазава.

Сулейман Керимова тухузай квалах асуп ғысыбайдай социальный месләләр гъялунхъ реке тунва, ада четин гъалда авай виш ағъзурларды ватанэгълийриз күмек гузва. Дагъустанвиярин арада Сулеймана иллаки чехи гүйретмет къазаннишнава. Адан баркаллу крат абураз чипин вилералди аквазва эхир. Гъавиляй чи ватанэгълийри адас газаф къадар хийир-дұза ийизва, Аллагъивай күмек тәлабазава.

С. Керимова Ватандын карчыри гыкъял къуллугъ авуна къандатла, гыа рекъяй чешне къалурзава. Карана ава хын, эхиримжи вири йисара Дагъустан коррупциянын къармакхана гъатнавай, “откатар” ава-чиз са карни тежезвай, законар гысада тақазвай чка я лугъуз, чи Республикадин төвәрцихъай күмек гузва. Хиве кына къанда, Республика социальный ва экономикадин рекъяй вилик тухунин карда чехи метлеб авай проектар кылиз акъудайла адас чайрал манийвилер гүзәй дұшшашарни ава. Месела, чипин хүсүс интересин къайгуда авай чехи чиновники.

Инал рикел хиз къланзава. 2012-йис РД-дин Сад лагъай вице-премьер-виле Олег Липатов тайинарны. Икъван чавалди ада “Нафта-Москва” ОАО-дин гендиректорвиле къалахзавайди тир ва адаптациян күмек гүзәй дұшшашарни ава. Месела, чипин хүсүс интересин къайгуда авай чехи чиновники.

Инал рикел хиз къланзава. 2012-йис РД-дин Сад лагъай вице-премьер-виле Олег Липатов тайинарны. Икъван чавалди ада “Нафта-Москва” ОАО-дин гендиректорвиле къалахзавайди тир ва адаптациян күмек гүзәй дұшшашарни ава. Месела, чипин хүсүс интересин къайгуда авай чехи чиновники.

Нубатдин мергъяматлавал

Ийкъара Сулейман-Стальский райондин кыл Нариман Абдулмуталибова шадвилин гъалара дзюдодай Сурдлимпиададин къуғыннан чемпион Руслан Аскеровадин Собранидин депутат, меценат Азиз Яралиева багъишнавай “Kia Rio” маркадин машиндин күллегер вахкана.

Рикел хин, Агъя Стәлдилай тир Руслан Аскерова алай 2017-йис 18-30-иүлдиз Түркиядин Самсун шеңберда кылып фейи Сурдлимпиададин къуғыннардың къизилдин медаль къазанмишна.

Къейд ийин хын, чемпиондин тренер, на-сигъатчи Тельман Къурбановави Сулейман-Стальский район еримлу хүнин Фондуни 100 ағъзар манатдин къадарда алай пулдик премия вахкана.

Районда спорт, меденит, образование вилиди финиз көтөлән фикир гүнай Нариман

СССР арадал атайдалай инихъ - 95 йис

Ш.ШИХМУРАДОВ

Чин фикирардегишартавунвай, ківенківчи идеяриз вафалу яз амай миллионралди инсанри ци Октябрдин инк'илабдин 100-йисан юбилей көйднә. Адах галаз ала-къапу яз, 30-декабрдиз СССР арадал атайдалай инихъ 95 йисни тамам жезва эхир.

АЗД, барабар халқар гүльбүллүвилиң бинеярлаз сад хъана, Чехи государство тешкилун - им Октябрдин революциянин кар давамарун хъана. Государство-дин цийи жүреяр илимдин рекъелді бинеламишунин, чи улькведа милли месәла социализмдин бинеярлаз гъялунин карда В.И.Лениннан лайихүливер екебур я. Милли государственныйвал туындурунин жүреярихъ къекъуын цалцамдақаз кыле феначир.

СССР-дин йисара улькведа халқарин садвилин материалный бине яз хайи халқарин майишатдин битав комплекс арадал атана. Союзный ва автономный вири республикайрин культурадин, кадрийрин ва маса рекъерайни мумкинвилер хейлин артух хъана. Тарихдин цийи умумивал - советрин халкъ - арадал атана. Гзаф миллетрикай избарат Советрин государстводин къудраттулувал, дурумлувал, мъякемвал Ватандын Чехи даяедин ва ада барбат! авур халкъдин майишат гүнгүнна хүнин йисара зурба имтигъанрай акъатна.

Халқарин садвилин къудратлу Союз

Инал чун тарихдин са жерге рекъемрални делипирлакъязин. 1922-йисан 30-декабрдиз Москвада Советрин Вириюздын съезд кыле фена. Анал рабочийринин лежберрин дүньяда сад лагъайди тир гзаф миллетрин союзный государство арадал атанвайдакай малумарна. А девирда адак акатна: РСФСР, Украинский ССР, Закавказьедин Федерации-дин республикайра (Азербайжан, Эрменистан, Гуржистан) ва Белорусский ССР.

МИЛЛИ государственный вишин жүреяжүрх къекъуын пульжетрин, жүреяба жүрея фикирар сад-садаз къаршивилин хци гъалара кыле фенай. Гөле 1919-йисан хъультүз, Я.М.Свердлова кыл кутуналди, улькведен регионра халқарин милли государственный вишин майлар гъыхътинбүр ятла чириз башламишней. Миллетриз чин кысмет ва идара авунин төгөр чи тайнарунин, чи хягъунин ихтияр авайди фикирда къуналди, В.И.Ленин гъама РСФСР-да автономияндир дере-жада, гъамни чин рөхъ хжазавай республикайрихъ галаз икърар күтүнүндин, кылдин государственный тешкилатор милли территориальный принципиал бинеламиш хбуналди арадал гъунин терефдар тир. 1921-йисуз И.В.Сталина РСДРП(б)-дин Х лягъай съезддада милли месәладай авур асул докладди жүреба-жүрея терефрин гөгөнен раҳунар арадал гъанай. РСФСР-дихъ галаз мұмкүр республикайрин алакъайриз талукъ месәладиз 1922-йисуз, Советрин Вириюздын I лягъай съезддиз гъазурувал аквадайла, килигнай.

Съезддал СССР арадал атунин гъакыннадай Икърар ва Декларация къабулнай. Анал союзный республикайрин векилрикай СССР-дин Центральный Исполнительный Комитет - Советрин съезддин арада авай девирда улькведен властдин кылини орган хъяни.

Декларацияни СССР арадал атунин гъакыннадай Икърар 1924-йисуз къабулай СССР-дин Конституциянин бинеда гъяна, ада барабар халқарин государственный союз гүльбүллудақас арадал гъунин талукъарнавай В.И.Лениннан принципиар законданди тестикъарна.

1924-йисуз СССР-дин цийиз арадал атана Туркменский ССР, Узбекский ССР, 1929-йисуз Таджикский ССР, 1936-йисуз Киргизия ССР ва Казахская ССР, гъакыни Закавказьедин Федерации тешкилай Гуржистан, Азербайжан ва Эрменистан республикайрин ахатна. 1940-йисуз - Молдавский ССР ва Прибалтикандин пуд республикани. 1980-йисара СССР-дин составда 15 союзный ва 20 автономный республикайран авай.

1987-йисуз чи улькведен милли дуллухди 600 миллиард манат текшилнай. Гъа-

девирда чи улькведа анжак са юкъуз гъасилай къванди, нафт - 20 юкъуз, гъулдан - 9, мияндардай шейэр - 48, тракторар - 18, цемент - 24 юкъуз арадал гъай къванди. Союзный республикайран промышленностдин продукция гъасилунин еришар винизбур тир. Зегъметдин бегъерлувилер еришрикайни гъа иккүлгүз жеда. Тамам хозрасчетдин ва чипи чеб финансамишунин шарттара 1987-йисуз республикайрин промышленностдин министерствойрин 2,5 ағзуз объединенининин карханайри къвалахзавай. Гүльбүлүнин йисан сифте кылля лагъайтла, гъа ихтигин карханайра 50 миллиондилайни гзаф ағаляйри зегъмет чүгвазтай.

Хүрүн майишатдин хиле 53 агропромкомбинат, 25 агрофирма, 21 агропромобъединение кардик квай.

СССР-ДИН халқарин стхавилин хизанды Советрин Дагъустанни индустриядинни хүрүн майишат виликди фенвай республикадиз элкъвена. Дагъларин улькведин тарихдин кысметде чехи урус халкъдин роль лап екеди я. 80-йисара чи республикада цийи тадаракралди къвалахзавай 250 кархана авай. 1913-йисав гекъигайла, гъасилавай промышленный продукциянин къадар 209 сефорда артух хъана. Дагъустандын карханайрин марка алай шейэр чи чехи улькведин вири республикайривини крайив агақзавай, къецепатан 60 улькведизни рекъе тазвай.

луп дидбай дегишарунал, 90-йисара лагъайтла, алаш-булашдал гъана.

СССР-да милли месәляр гъялунин кар яргъал чүгурди, муракабди, гзаф терефриндин къаршивилеринди хъана. И рекъяй хейлин агалкъунар авайттани, къейдна кланда хъи, гъалатризин, бязы халкъарин итижар кваз та-кунизи, гъиляй къведайвал авунизни рехъ гана. И карди миллетрин арайра са квадар сағыламсуз гъаларал гъана (месела, Къазахстанда, Прибалтикандин республикайра, Дағлұх Къараңда да масанраны). Лезги халкъ къве государстводин арада къве чқадал паюн - им бес мусибат тушни? Улькве садзавайла, арада авайди административный сергъят тир. Советрин Союз чукъураила, ам госсергъяттаз элкъурна. И кардихъ галаз алакъапу яз, муракаб месәлярни тимил къвати хъанвач.

ЭКОНОМИКАДИН рекъяйни союзный республикайринни автономный республикайрин, чехи миллетринин гъвчеби-рун арада еке тафаватлувилер аваз хъанай. Кылди къаҷуртла, халкъдин майишатдин хилер виликди финин карда регионрин арада зегъмет къезиларунин, хүрүн майишат механизмламишунин ва маса крара барабар-сузвилер, яни садбүр виликди фена, масадбүр хейлин къулухъ галамукун якъин тир.

Гъелбетда, и ва маса месәлайрикай ачхудиз рахун хас түширттани, чин ийизай. "Цийикла түккүль хъувун", "демократламишун", "гафунин азадвал", "гзаф демократия -

Чилерин “Дяве”

Хийир ЭМИРОВ

"Дагъустан" РИА-да Махачкъала шеъердин администрацияндын кылин сад лагъай заместитель Абдулмузин Ибрагымовашы галаз республикадин журналистар гүрүшүшил хъана. Ихтилат шеъердин мулкуналатай чилерикай, күччайрай-куччайриз, гъятарай гъяятиз физвай кицерин лужарикай фена.

А.Ибрагымова къейд авурувал, Махачкъала шеъердин администрациядиз чилер къачунихъ, регистрация авунихъ, ишлемишунихъ галаз алакъалу месәляр газа гъар юкъуз инсанар къвезэва. Гзаф вахтара инсанар чинин дерди түккүриз тахъуни наразивилелни гъизва.

- Кар ана ава хъи, - лагъана Абдулмузин Ибрагымова, - месәладин четинвал чилер авачириялай туш, хейлин къадар чилерин майдандарап са ни ятланы законсуздакас къунва. Идални бес тахъана, жүреба-жүрея рекъер-хүльер жагъуриз законсуздакас къунвай чилериз тапан документар түккүрзава, кадастровый учетда эцигзава. Ахътингбурух галаз женг чүгүнни ре-гъяятиз акъваззава. Алай вахтунда Махачкъала шеъердин 47 ағзур гектар чил ава. Адакай 16 ағзур гектар хүрүн майишатдин сүрттеги гъазурунис талукъбур я.

Шеъердин кылин сад лагъай заместителди къейд авурувал, алай йисуз маҳсус комиссияди пландин бинедаллаз 235 ахтармушун кылие тухвана. Чилерин гъакыннадай закон чурнавай 267 дүшшүш дүздал ақъудана. Эгер алатай йисара законсуз краар дүздал ақъудана, гъа идалди күтъягъазвайтла, ци 82 материал Росреестрдиз, 44 материал шеъердин пуд райондин судрин органыз рекъе тунва. Абурун бинедаллаз судри чилерин участокар вахчунин гъакыннадай 21 къарап къабулнава. Шеъерда чилериз талукъяз законар чурзавай дүшшүшшар паря, гъавиляй ахтармишунарни акъваззарнава.

Яшайшдин къвалер эцигун патал участокар къланзайбурун къадарни гъар йисуз са ағзурдан гзаф жезва. Алай вахтунда къвалер эцигдай чил къланзайбурун учирда 10 ағзурдалай виниз шеъерэглияр ава. Идалай гъейри, учирда жүреба-жүрея къезилвилер ганвайбүр, бес къадарда тақытрапди таъмин түширбүр ва кесиб хизанарни ава. Абурун учирда 3 ағзурдалай гзаф инсанар ава.

Шеъерда гъа са участокар са шумуд касдиз ганвай дүшшүшшарни паря гъалтзава. Мисал яз, 1996-йисуз шеъердин са дишегъилидиз Семендер поселокдай участок чара авуна. Чкадал фейила, ма-лум хъана хъи, анал са ни ятланы къивал эцигнава. Маса чара амукъ тавурла, касдиз Красноармейск поселокдай чка къалурна. Гъайиф хъи, адаз анайни вичиз къалурай чка жагъанач. Ихтиян крари шеъерэглиярни наразивилел гъизва, администрацияндын күллүгчиярни къеве тазваза. Кар алайди ам я хъи, гъа ихтигин шулугуриз рехъ гузайбүр тимил жезвач.

Гүрүшүштал багъманчиилини тәшкүлтүрли членриз (дачники) чишишлемишавай чилер пулсуз гүнайни ихтилат кватна. А.Ибрагымова малумарайвал, са сеферда дачиндин участок къачунвай касдиз мад участокар пулсуз гузава.

гзаф социализм" малумарайла, а нукъсанар, кимивилер дүздал ақъуднай. Г.Колан, Р.Рейганнанни Бушрин дүст М.Горбачевини вичин "реформайрилай" күлүхъ советрин об-щество еридин жиғеттдей цийи гъалдиз къведайдакай, экономикада стратегиянин метлеб авай месәляр гъалдайдай, общественный производстводин менфятлувал, гъасилавай продукциянин ери хаждайдакай, ресурсрини вири жүреяр менфятлудақас ишлемишдайдакай, илим ва техника виликди фин "игинардайдакай" съездрал, конференциялар ва маса мярекатрал, газетрин сағы чинар ацланы, лагълагъар тум-кыил авачир къванбүр авунай. (Вайбабай, эхни ийиди къванбүр авары!..) Гъа и лагълагъарик, "лозунг-рик" газа, СССР хътин зурба государство чукъурун, улькведен къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъатда. Н.Хрущевини М.Горбачевин карири, а къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъатда. Н.Хрущевини М.Горбачевин карири, а къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъатда. Н.Хрущевини М.Горбачевин карири, а къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъатда. Н.Хрущевини М.Горбачевин карири, а къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъатда. Н.Хрущевини М.Горбачевин карири, а къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъатда. Н.Хрущевини М.Горбачевин карири, а къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъатда. Н.Хрущевини М.Горбачевин карири, а къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъатда. Н.Хрущевини М.Горбачевин карири, а къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъатда. Н.Хрущевини М.Горбачевин карири, а къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъатда. Н.Хрущевини М.Горбачевин карири, а къилиз халкъдикай чинеба тамара меслятардай, сад тир улькве чукъурун чуруп къарарап къабулдай Ельчин хътиндигъана. А.Эйнштейн лагъайвал, чехи касар (личности) цалцам речар раҳунди - вай, хуси зегъметдадлаи ва адан не-тижайралди арадал къведа, майдандиз ақъ

Квачир тахсир кутаз Кланзайла...

2

150 агъзур кас (гележегда - зур миллион) ағылшын яшамиш жедай үзүүлүп эңгүн көтөн. Республикалык Кынын Мегъамедсалам Мегъамедова и проект Владимир Путиндин кыларуна ва адават күмек гүн талабна. Шеңбердин кылар инвестор Сулейман Керимовдан гүзүүликтүүк квай "Нафта-Москвади" 44 млрд. манат инвестицияр ахъяда лагъана хиве күнүвай. Цийи шеңбердин архитектуралык план Британияндын түвэр-ван авай пешекарри түкүүрзүвай. Кылар инвестор Сулейман Керимов тирди чир хайила, Китайдын, Австриядын, Францияндын, Кылбепатан Кореядын инвестицияр проект кылиз акъудунчын пайни кутунчай фикир ийиди лагъанай. И проектдик 100-150 агъзур ағылшын кылахдал таъминдардай мумкинвал авай ва ада Дагъустан вире рекъерай ийгиниз вилкин туухун лазим тир.

Республикада гүйкүм дегиши хана. Олег Липатоваз Москвадиз эвер хүнүн. Проектни кылиз акъатнач. Ала-матдин кар яни, кылар башламишина күтгүүнин кылар шарты - пул аваз-аваз, проект кылиз акъатнач. Себеб виридаз ашкара я.

Жегъилприз чир тахъунни мумкин я, лезги ағылшынларин, чехи несилдин векилрин рикел алама жеди. Алатай асирдин 70-йисарында улькедин рестьерри Каспий гүйкүм Салмурдин көрөхдө курортин Салмур түвэр алай шеңбер эңгүн фикирдиз кычунчай. Эңгүндар XII пятилеткин планын (1990-йисал көвделдүү) кутунчында авай. Амма 80-йисарында арадал атай четинвилерхы галас санал Салмур шеңбер эңгүннүн рикелей алудна.

Субтропиклар муккүвва (Сочидив геккынгиз жедай хыттар) гъавадин, төбиятдин шарттара авай Салмурдин комплексдин курортинни туристиналын хел вилик тухудай мумкинвилер, кыл хайитлани, рикелей алудиз жедайбур туш. Са жерге авторрин гъисабунралди, гъатта алай девирдени, кылай мульманхана яр авачтани, гъар ийсуз иниз 100 агъзур касдив агақына инсанар ял ягын къвезэв. Салмурдин төбиятдин комплексдин гүзелвилер ашук хайтибүр Каспийдин (амай чакайрилай тафаватту яз гъелеги михыдаказ амукъанавай) көрөхдиз гъар ийсуз мульманвилиз хъвезэв. Гэзбүрү мъягтевилелди түгъметтей ийидай квайдада хабар къазва: "Аллагъади квэз ихтингөн тафаватту яз гъелеги михыдаказ амукъанавай"?

Ингээ, "Курорты Северного Кавказа" ва Дербент шеңбердин 2000-йисан юбилей көйдө авунин госпрограммада түкүүрдайла, Сулейман Керимова Каспий гүйкүм Салмур шеңбер эңгүнин идеядал "чан хакана". Ихтилат а кардикай физва хы, Дербентдин патав, шеңбердивай 15 километрдин мензилде кыакъатна кыблес патахъ чехи аэропорт эңгүнин мумкинвал арадал атанвай. Гъеле 2015-йисан октябрдиз РД-дин Кыл Р. Абдулатипова и кардикай лугъудайла, аэропорт эңгүнин проект кылиз акъудунин гъакъиндай Республикалык руководстводи Сулейман Керимовхы галас меслятар ийизвайди, проектдин тереф РФ-дин Премьер-министр Дмитрий Медведев да хузызды малумарнай.

Меслятар ийизвай вахтунда Сулейман Керимова малумарнай хы, неинки аэропорт, гъакъни 100 агъзурдай виниз ағылшын яшамиш жедай цийи шеңбер эңгүн патал "Нафта-Москва" саки 50 млрд. манат инвестицияр желб ийиз гъазур я. Им Дагъустан яргъал-муккүввал

девлетту жеда лагъай чал тир. Гила дагъустанийривай, иллаки кыбиль патан райоңда яшамиш жезвайбурувай Республикалык экономикадин ва социальныи рекъял гъалар ва чин умъур хъсанвилихъ элкъведайдак умуд кутас жедай.

Амма, гъайиф хы, и умудар гъелеги кылиз акъатзавач. Шаз Минкавказди Дербентда аэропорт эңгүн экономикадин рекъял хийир авачирди яз гысабана ва проект кылиз акъудун акъвазарна. Министерстводи гысабазава хы, Дербентда аэропорт эңгүн патал шеңбердиз акъван гзаф туристар къвездеч. Махачкъалада чехи международный аэропорт ава, Дагъустандыз къвездеч кылан вире туристар патал адан тақватаар, мумкинвилер бес жезва. (Гаф квайт чакдал лугъун: чылана, банкрот жезвай и аэропорттал чан хайтдин Сулейман Керимов я). Минкавказдин фикирдади, алай вахтунда цийи аэропорт эңгүн менфялту туш. Ульквиден экономикада авай къенин четин гъалар гысаба куна, министерство гыкъван гъахълу яз хайитлани, гележегда Кылбепатан Дагъустандын дегь шеңбер Дербент ва инсаниятдин тарихдилай виликан вахтарилай амай Самурдин надир там, Каспий гъульюн надир къерех квай курортинни туристиналын зурба комплекс эңгүнүз мажбур жеда. Вучиз лагъайта, Аллагъади ганвай чи шарттара түрнүндүстриди эвлен-эвел Кылбепатан Дагъустандин, вире Республикалык экономикада цыкъакъудиз тада. А дөвир муккүввал ийидай мумкинвилер чи ватанзагы Сулейман Керимовхы, сифте нубатда, адан вини дережадин акъул-камалдихъ, карчывилер чехи алакъунрихъ ава.

Көче чи ватанзагы көвера тваз алахънава. Аквазава хы, Россияндын күулүгъязавай россияни миллиардердериц США-ди ва Рагъакъидай патан Европади дяве малумарнава, басрух гана, абур чин аслувилик кутас кыланзала. Гъа са вахтунда Россияндын миллиардар чыньюнха, Европадиз катнавайбуруз, Россиянда дөвлөттар кытатыз, Рагъакъидай патан экономикада эңгизавай россияни эңгүнүз күттэвэч. Гъар гынкытлани, квачир тахсирар кутас алахънун эсиллагы дүз туш эхир.

Французин силисчийри лугъузва хы, С. Керимова 500-750 млн. евро Францияндын чөмоданра аваз гъана. Идан чалаштүү вух жеда? Фикир це садра. 500-750 млн. еврорин заланвал виридалай чехи €500 күпюрайра аваз хайитла, 1.120-1.680 тонндыз барабар я. Икъван пул чөмоданра аваз а патас акъудун патал государствийнин сергъятылай шумудра эзячын герек къвезэв? Им садалай алахъдай кар туш. Гъатта лувар квай касдилайн.

Гъар са шай маҳсус аппаратуралади ахтармишавай таможня, погранпосттаралай алайбур ксанвани? Эгер С. Керимова и улькедин кынунар чүрнүн, тахсиркаралай авунвайтла, ам аниз ерли фидачир. Ам тахсирлу тиртла, Францияда машшур, судра гъамиша гъаливал къазаннишавай адвокатар адап тереф хүзьзазур жедачир. Гъар ийсуз вичиз жезвай пулдин тақвадин чехи пай мергъяматтувилерин рекъяз ахъязавай, миллиардар налогар яз гүзвий касди налогин гъакъиндай законар чүрдайды туш. Вични дүньяда түвэр-ван, ихтибар авай бизнесменди къецептүн улькедин законар. Са шакни алач, Сулейман Керимовак квачир тахсир кутас алахънун - им Россияндын түвэр нағынчы кылайзур кылан ийизвай алахънунар я. Икъайила, Россияндын Рагъакъидай патан араяр мадни къайынбур жедачни?

Инанышы: гъахъульувал гъалиб жеда, Сулейман Керимов са лекени алачиз Ватандыз хквела, ада халкъдиз күллүг авун давамарда.

Общество

Мердали ЖАЛИЛОВ, литературадын
отделдин редактор

Садвилинни теквилин гъавурда аяларни акъун патал урус халкъдыхъ бубади вичин рухвайрив кул күквайриз тур мисал - махава. Ам лап курууды я: рухвайрив (аялпиз) күлтүнна сагъыз амай кул хух лагъана. Гыкъван алахънатлани, бубадин тапшуругъ кылиз акъудиз хъанач.

Кул ахъяна, са-са кыл хун күсни чедин акъвазнан...

Бубадин камалдин гъавурда рухвайр гъасытда гъатна: гъамиша санал, дүстүрлөлди, стхавилелди, сада-садан гыл куна, яшамиш хайитла, са душмандивайни абур хаз, яни кланик кутас, мұттығызариз жедач...

Лезгийрихъни ихтиин мисалар ава: "Къватынай туплар гъуд я, ахъянашынай биркапаш..." Капашдивай гъутунин кар ийиз жедач... "Са цуквени гаттар гыдач", "Са хеб авайди сүрүр туш", "Тек тар тата тахъурай", "Тек зұрнединди макъам туш" ви икъл мадни...

Садвилихъай низ кичле я?

Вучиз чи халкъди (маса халкъарини) икъван камаллу мисалар, маҳар теснифа, несиприлай несилралди агақтарзала? Аквар гъаларай, садвил, стхавили, архавили абур вири хата-балайрикай, чапхунрикай хүзьхана.

Бес къе, инсаният XXI асирдин агақнайвайла, тарихдин лап четин уламрай экечай инсанар, иллаки чи патарив гвай, виликрай чи "стхаяр" хъайи государствийнин (レスピブリカ) векилар чакай къана, садвал, стхавал, архавал ерли садрани тахъайбур хъиз, чаз гъатта душманар, чапхунчияр лугъуз, раҳазва?

Ихтиин крат анжак яргъара, чи Ватандын Россияндин сергъятылай аних галай ульквайра жезвайтла, белки, чак са акъван къалабулухни акатдачир. "Кицер элүкъда - карван фида" лагъана, секин жедай. Амма икъл жезвай. Яргъаради къвездеч гараривини саврухрив, циферивини хумайрив, агъйривини зил къазайбур ина, жуван Ватанды, лап кар алай къилин меркезлени, вузрани, майданрални, телеканалрани, радиодани, газетрани, кинойрани, концертларни жезва эхир...

Иллаки Россиян Горбачевини Ельцинан "алақызмай къван аслу туширвилер (сүверинитеттер) къачу!" лагъай вахтарин агъйривини чиркериин вирерай экечина, дүньядин майданда вич садавайни магълубиз, күдиз, кәник кутас, тарашил тежедай улькве (государство) тири тестикъар хъайиз, къвачел ахъкъалтазайды, чакъ чи къанажагъ, руль, рөхъ, къанунар, мурадар, тарих, гъакъыкъат авайди раирик ийиз эгечайвалди, Америкадин Садхъянвай Штатар кылеваз, Пентагондин чак хъваз, дүньядин вири ампяр чал элкъиенва. Ненини "санкцияр" иллігиз, чи рекъер агалзала, гъакъ дипломатар чукуриз, чи спортдинни искустводин деялелар - устадар кваз тақваз, чи вири тарих, игитвилер, агалкъунар тахъайбур хъиз къалуриз алахънава.

Дүньядин гзаф пиплера миллиардай халкъары къабулнавай чехи урус чылал рахунни къадагъа авуни квекай лугъузва?

Гъа и чакъын къачуна? Са шакни алачиз, чи душманри. Немесинин государство сад хъувана, чун къакъудан... НАТО миякъемарна - "Варшавадин договор" чуккурна. Ватандын девлеттарни тарапшина?

Ихтиин крат иллана чи алатай вахтар жакъвазва, къильер элкъурузва. И кар Россияндын Президентдин сечкияр муккүвва жердавай мадни къуватлу ийизва. Вучиз? Чакъ къуватлу лидер, чун тулламиш тахъун паталди. Чун мадни, 90-йисарынан хъиз, метлердеп ақъвазарун паталди...

Чакъ тарханын къачуна чи сагъылам къуваттар, чи тарих, баркаллу крат, агалкъунар - къильинди, чи садвал хүннүн важибул тирди виринара иштеген. Чакъ къачуна чи сагъылам къуваттар, чи тарих, баркаллу крат, агалкъунар - къильинди, чи садвал хүннүн важибул тирди виринара иштеген. Чакъ тарханын къачуна чи сагъылам къуваттар, чи тарих, баркаллу крат, агалкъунар - къильинди, чи садвал хүннүн важибул тирди виринара иштеген.

Чакъ тарханын къачуна чи сагъылам къуваттар, чи тарих, баркаллу крат, агалкъунар - къильинди, чи садвал хүннүн важибул тирди виринара иштеген. Чакъ тарханын къачуна чи сагъылам къуваттар, чи тарих, баркаллу крат, агалкъунар - къильинди, чи садвал хүннүн важибул тирди виринара иштеген. Чакъ тарханын къачуна чи сагъылам къуваттар, чи тарих, баркаллу крат, агалкъунар - къильинди, чи садвал хүннүн важибул тирди виринара иштеген.

Веревирдер

Төбиятдиз аксили тир лугъуз, майданын экъечуны мегер чи жегыл несилар ватандашар яз тербияламишдани? Чакъ садвал тахъун, чун чукун низ хийирлу я?

ТВЦ, РЕН ТВ, ТНТ, маса каналрайни, ийфен 9-далай гаттунна, "Право знать", "Секретная папка", "Красный проект", "Обложка" ва маса лишанрик кваз тешкилзаявай къалурунна - гъуҗеттра, советтин чалкъ хыйиди яни, ада низ вуч гана, чаз къе герек яни гъа жузыра яшамиш хъун лугъуз, суалар эцигзазва.

Зун суалри вай, гузай жавабри (абурун авторин чехи пай чи вузра, централайра, гъатта парламентдани чехи къулугътар күнвай, чепел ихтиарзаявай алимар, политологар, аналитикар, советникар, экспертар - таварар алайбур я) къарсатмишдагы. "Советтин чалкъ" манади гүя чи вири милли лишанар тергна, халкъаривай чин "аслу туширвал", гъатта чалар, культураярни къакъудана лугъузва. Сифте нубатда, виридалайни чехи зиян урус халкъдиз гана, чувдар, полякар, латышар тергна ва икъл мадни маса мусибатар арадал гъанай лугъузва.

Ихтиин тестикиаруриз жавабар тағанани туш. Аллагъадиз шукур, гъелелиг чина Советтин девирда яшамиш хъай, советтин шко-

Яру Клекрен йис

Риклел аламукъдай вакъиаяр

Нариман ИБРАГИМОВ

(Эвл 51-нумрада)

Гъилевай йисуз республикадин агъалияр ва гъакл чи ватанэгълияр патални лишанлу вакъиаяр тъмил хъанач. Бязибурукай чна аллатай нумрада къвена. Абунал алава яз лугъуз жеда хъи, Дагъларин улькведин меркезда чи дишегълийрин ва бицекрин гъакъиндей къайлъударвал авунин мургаддади перинаталь центр ишлемешиз вахкана. Ида аялар тазазмаз рекъизвай душушшар лап тъмиларда.

Дагъустанвири шад гъалара Махачкъалдин 160 йисан юбилей къеидна. Чи ватанэгълийри Дагъустандиз хейлин йисара регъбервал гай политический деятель Нажмудин Самурскийдин 125 йисан юбилейдиз талукъ мянекратра иштиракна.

Москвада ФЛНКА-дин 5-съезд къиле фена. Анал чи халкъдин кар алай месэлайриз ва гъакл тариҳид, чалас, медениятдиз талукъ раҳунар авуна. Махачкъалада "Лезги чал в меденият: саламатдиз хъун ва еримлу авун" лишандик кваз форум къиле фена. Аниз хейлин хуерьерай, республикадилай къецияни алимар, пешекарар, муаллимар, писателар, студентар атанвай.

Дагъустандин технический университет да жаванриз чирвилер гудай "Сириус" центрадин (адан къяюмиили советдик чи машгъур карчи Сулейман Керимовни ква) филиал кардик кутуна.

Дербентдин "Нарын къеледа" "Лезги сес - 2017" конкурс-фестиваль тешкилтувиледи ва гурлудаказ къиле тухвана. Сесьнеда республикадин ва гъакл Россиядин хейлин регионрай хтанвай жегиль ва гъакл фадлай тамашчийриз малум тир манидарри чин алакъунар къалурна.

Махачкъаладин политехнический коллеждин цалал "Жъуретлувилляй" ордендиз лайихлу хъайи Россиядин ФСБ-дин къултугъучи, капитан Барабаев Артурин мемориальный къул (плита) эзигна. 30-нумрадин лицей адан тварунихъ яна.

Егер къилди инсанрал акъвазайта, Яру Клекрен йис гзафбурун риклел аламукъда. Дипломатиили чехи дережадиз хжай Азим Ярагъмедован, генерал-майорвилин чин къачур яракъирин рекъяя РД-дин милли гвардиядин Сибирдин округдин къушунрин командирдин заместитель Игит Менафован, "Ватандин вилик лайихлувиллерай" II дөрөждин ордендин медалдиз лайихлу хъайи Сулейман Керимован, "Дагъустан Республикадин вилик лайихлувиллерай" орден гайи РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарован, сурдлимпиаддин чемпион (дзюдо, 66 кг.) Руслан Аскерован, улькведи машгъур 1-телеканалдин "Голос" твар ганвай музикальный конкурсда финалдиз акътатай бажарагълу манидар Селим Аллагъярован...

Мегъарамдухъурин район

Гзафбурун таъсир авур кар октябрдин вакъа хъана. РД-дин Кыилин везифаяр вахтунади тамамарзлавай Владимир Васильев Мегъарамдухъуръя фена ва агъалийрихъ газл гурушиш хъана, абурун дердийрихъ яб акална.

Районэгълийрин риклери шадвал кутадай вакъиаяр, цийивилер, муштулухар садни къвед туш. Иллаки Ярагъ-Къазмайрин хуерье школадин дарамат эзигиз эгечун. Улькведин президентдизни кваз кхъей чарари эхир нетика гана. Эзигунал худда квалахар къиле физва ва къведай йисуз райондин чехи хуерьуръяялар школадин цийи ва хейлин къулайвилер авай дараматдиз къелиз фида.

Приморскидин агъалийри ва акътатай несили чизш школадин цийи дарамат багъишай жумарт хва ва карчи Фридан Шагъапазоваз аферин ва баркалла лугъузва.

Алим, багъманчи Тимур Гъабибова Мегъарамдухъурин райондин твар республика-

дилай къецини машгъур авунва. Ада Тагырхурун-Къазмайрал вичин ботанический багъда дуныядин къуд пипле битмиш жезвай набататар, емишар, цуквер цазва ва абуру бегъерарни гузва. Адан багъдиз улькведин къуд патахътай туристарни къвевза. Лугъун лазим я хъи, Мегъарамдухъурин районди цийи багълар кутунал гъалтайла, республикада къвенкъечи чка къазва. Исятда ина 5,7 агъзур гектар багълар ава. Цийи багъманчири 41,5 агъзур тонн емишар къватлана. Гъаъисабдай яз "Раджабли" сортунин 6,5 агъзур тонн хутарни.

Райондин твар виниз акътатайбурук жаванар, жегъиларни ква. Чахчар-Къазмайрин школадин 11-классда къелзаявай Уямудин Мегъамедханова магнитдикай, фотоэлементрикай, цурун симерикай ва маса алатрикай гъазурнавай левитироватдай двигателдиз пешекарри еке къимет гана.

Вириосиядин "Йисан хизан" конкурсада гъалиб хъайи музикантрин, манидаррин Улубеговрин хизанди. Олимпиаддин чемпион Радик Исаева, "Леки" футболдин команда; дзюдоист Жабраил Магъарамова, спидкубинчи (Рубикан кубик тади гъалда къвальну спортдин хуерье) Эседуллага Рагымова, "Жъуретлувилляй" ордендиз лайихлу хъайи полициядин лейтенант рагъметту Давид Фатагъова, вичин диде къиникъякай къутармишай Ярагъ-Къазмайрин школадин 4-классда къелзаявай Абдулваъб Жафарова ва масабуруни райондикай хъсан фикирар арадал гъизва.

Алатзавай йисуз районэгълийри Дагъустандин халкъдин писатель Абдуслелим Исмаилован 70 йисан юбилейдик, "Самурдин зул" твар алай халкъдин яратмишунрин, "Россиядин цава - дурная" ватанпересвилин манириин фестивалра хушвиледи иштиракна.

Ахчегъ район

Са рахунни алач, йисан къилин вакъиа Ахчегъ нубатдин сеферда тешкилай лезги халкъдин игтилини "Шарвилли" эпосдин сувар я. Ам паро гурлудаказ ва вишералди инсанрин иштираквал аваз къиле фена. Ам улькведин паро областрай, шегъерай хтанвай мугъманрин риклел аламукъда.

Ахчегъ тешкилай "Ичерин суварални" гзаф инсанри гъейранвална.

Алатзавай йис Луткунрин, Калукрин хуерьерин бейнидайни акътатч, гъыкъ хъи, абурун квалахар газдин вили ялавар къукъевна. Районэгълияр патал са шадлухар када хъана. Ахчегъ "Самур" твар алай ямдин аппаратурайралди тадаракламишнавай медицинадин центр кардик кутуна. Ам Жигерхан Сулейманован патай районэгълийриз савкъя.

Дагъда авай хуерьерин агъалияр паро къулайвилерай магърум я. Амма рекъер къайдадик квачирла, - мадни. И кар фикирда къуна, администрацияди Къурукалалай Хинез, Кътумиз физвай реҳт къайдадиз гъана, вакъал мугъ эзигна. Хуерьурин къүчейра асфалт туна, Къакла аялрин баҳча ачуна.

Къурагъ район

Вирида фадлай гъузлемешзаявай маракълую мянекрат - Дагъустандин ва лезги литературадин классик, дидед чалал сифте ширияр яратмишай шаир, ашукъ Къуычхуър Саидан 250 йисан юбилей Бугъдатепе хуерье тешкилна. Илиз республикадин шегъерай, хуерьерай гзаф мугъманар, устаддин ирсинад ашукъбур атанвай. Къурагъя шаирдин эсепар хурулай къелдайбурун конкурс тешкилна. Вири хуерьерай 50-далай виниз школьники чин алакъунар къалурна. Къуычхуърин хуерьурин школадин 5-классда къелзаявай Фатима Къазиевади ва Маллакентдин школадин 11-классда къелзаявай Халида Яралиевади сад лагъай чакъяр къуна.

Райондин Кумухърин хуерьурин агъалийрик Гъулгери вакъу къурху кутаз хейлин йисар я. Вакъуз сел атайла, хуерьурин майиштар эзигзава.

дин чилериз зиянар гузва, 112 къвал тухудай хаталувални арадал къвевза. Вацукай хъдай имаратар эзигиз гъиле къунай, амма ахпа, пулар авач лугъуз, квалахар акъвазарна. Ингье ци РД-дин тъбиатдин ресурсрин ва экологиядин министерстводи вацукай хъдай имаратар эзигиз гъиле къунай, амма ахпа, пулар авач лугъуз, квалахар акъвазарна. Ингье ци РД-дин тъбиатдин ресурсрин ва экологиядин министерстводи вацукай хъдай имаратар эзигиз гъиле къунай, амма ахпа, пулар авач лугъуз, квалахар акъвазарна. Министр Н. Карабаева лагъайвал, республикадин бюджетдай 10 млн манат чара авунва. 842 метрдин банд (дамба) эзигиз гъалт 70 млн манат герек къвевза. Ахъайнавай пулунин квалахар къилиз акъудна. Амайбур къведай йисуз акъалтларун лазим я. И месэлади кумухъвияр рикливай рази авунва.

Гъар йисуз Кумухърин хуерье республикадин "Къурагъя дагъларин авазар" фестиваль тешкилзава. Цини ам гурлудаказ, гзаф къадарда манидарри, ашукури, гъевескарри иштиракуналди акъалтлана.

Райондин Гелхенрин хуерья тир Рамазан Гъульсейнова Латвияда путар хжакунай Европадин чемпионилин твар къачуна.

Кирийирин спортдин школа-интернатда Ватандин Чехи даведа телефон хъайбуруз обелиск ачуна.

Докъузпера район

Алатай йисара ина экономикадин, яшишдин, культурадин жигъетдай агъалиири разивалдай хейлин када авуна. Гъавиляй РД-дин шегъеррин ва райондин чадин вичи-вич идара ийдай управленидин органрин менфятул квалахар фикирда къуна, райондин 2-чка гана. Цини райондин хуерьера авадланамишунин ва яшишдин месэлайриз еке фикир гана.

Къилин вакъиани "Докъузпера район" МОдин кыл Керимхан Абасовахъ галас алакъалу хъана. Ам Дагъустан Республикадин хуерьун майиштдин ва съуретдин министрлине тайнара.

Районда нубатдин сеферда "Авазлу симер" фестиваль тухвана.

Яру Клекрен йис райондин са шумуд спортсменди гъаливилералди лишанлашина. Къарақуъреви Атам Шихмурадова Россиядин къенкъечивал патал Хасавюртда къиле фейз азаддаказ къуршахар къадайбурун акъажунра 1 - чка къуна. Гъа и хуерьуни Артур Алискерова Россиядин федеральный приставрин къуллугъдин спортсменин арада къиле фейз чемпионатда вич 90 кг. заланвал авай пагъливанрилай са шумуд къарцин винай тирди успатна. Усугъчайдай тир Абдурза Садирова гъэрэллэндай къиле фейз Европадин чемпионатда 86 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада гъаливал къачуна.

Хив район

Хив районда Яру Клекрен йисуз яшишдин месэлайр гъялуниз къилин фикир гана. И кардай жумарт карчияр желбна. Къанс-Цилрин (ина 1932-йисуз районда сад лагъайди яз юкъван школа ачуна) ва Чилихърин хуерьерин агъалийрин, иллаки аялрин риклелай школайрин цийи дараматар ишлемешиз вахкун алатдак.

Агъа Архитирин хуерьунвийриз Къазахстанда яшамиш жезвай ватанэгълийри - Фаталиевири алай ямдин шартлар ва къулайвилер тешкилнавай аялрин баҳчадин гъузел дарамат багъишина. Идалай гъеири Фаталиевири Тркалтин хуерье 70 кал патал ферма эзигна. Исятда нек гъялдай ва некледин продукция акъуддай завод эзигзава. Тркализ газдин линияни тухвана.

Эзигуний квалахар маса хуерьерани къиле физва. Хвережани аялрин баҳча кардик кутуна. Кашанхуерье культурадин машгъулатрин центр ачуна. Ляхля-Кувиг хуерьирин арада вакъал мугъ эзигна. Хив, Захит, Хъукъвар, Къуштил хуерьерин рекъера асфалт туна Межгулиз, Ургадиз физвай рекъери къайдадик кутуна. Агъа Ярака, Агъа Архит, Лака, Къванцига спортдин майданар эзигзава.

Сечкияр - 2018

Къанни щудалай виниз...

Хийир ЭМИРОВ

Россиядин Федерациядин Советди 15-декабрдиз 2018-йисан 18-март РФ-дин Президентдин сечкиярин югъ яз тайнарнавайдан гъакъиндай къарап къабулна. 18-декабрдиз къарап СМИ-ри акъудна ва закондин бинедаллас чи улькведа сечкидин кампаниядив эгечина.

РФ-дин ЦИК-дин председатель Элла Панфиловади малумарайлал, сечкидин Центральный комиссияни кваз сечкидин вири комиссияр сечкияриз гъазур хъанва. Ада мадни къеид авуна къи, "Чун патал и алай девирда виридалайни къилинди Россиядин Федерациядин сечкичийрин патай ихтибар къазанмишун я. Гъавиляй кардик квай законрин сергъятра аваз сечкияриз гъазурвал акунин квалахар паро тешкилтувиледи, ачухдаказ, вирида сад хътин ихтияр, мумкинвилер гуналди къиле тухвана къланда. Мадни лагъайтла, сечкийрихъ галас алакъалу гъар са касдив къенивиледи, регъимлувиледи этчеина къланда. Сифте нубатдани чи сечкичийрив. Абурулай асула я пака сечкийрик нетижай гъихътинбур жедатла".

Россиядин Президентдин сечкияриз итихайизайбур паро я. Гъавиляй ЦИК сечкияр гъаълудаказ тухунин, аллатай сечкийрирахъе гъалатлар, законсузвилер тикрар тахвунин къастунив ацанва.

И сечкияра хейлин цийивилерни кардик кутазва, яни сечкияр тешкилунни, кандидатриз регистрация авунни, сес гунни регъятарзва. Законсузвилерин вирикъи пад къунин мураддалди сечкийрин участокра наблюдателрин (гъузчийрин) къадар гъафарзва, видеозаписар ийдай аппаратурая, КОИБ-ар эзигзава ва маса къулайвилер тешкилзава.

ЦИК-ди хабар гайвал, гъеле улькведин къилин къуллугъ къун патал 29 касди чипкай малумарна. 14 кас партийри ва 15 касдини чип-чеб къалурнава. Гъа идалди акъалтлак. Президент жез къланзайвайбур мадни ава.

Гъелбетда, къалурнавай вириксар регистрация ийдай лугъуз жедат. И кар авун патал абуру са шумуд имтиъандай этчеина къланзава. Сифте нубатда партийри ва де-стейри собранийрал, съездрил чин кандидатрин тварар къун лазим я. Ахла чин териф хуерьзай сечкичийрин къуллар (чип-чеб къалурнавайбур 300 агъзур, парламентдинбур тушир партийри 100 агъзур) къватлана къланзава. Парламентдин партийрин кандидатриз къезилвал ава. Абурулай къватл тавуна регистрация ийзиза.

</

Гъакъисагъ зегъметдин лайихлу агалкъун

Алаудин ГЬАМИДОВ

Россиядин Федерациядин Социальный Страхованидин Фондунин Дагъустан Республикада авай отделенидин общественосттых галаз алакъа хузвай дестедин реъбер **Расул Буттаевич БУТТАЕВА** чаз хабар гайвал, РФ-дин ФСС-дин (Фонд Социального Страхования) территориальный органрин квалахдин ери ва менфятувал хажунийн, гъакъни къурулущда хъсан агалкъунар хъунин мураддади РФ-дин ФСС-дин “**Россиядин Федерациядин ФСС-дин лапхъсан территориальный орган**” лагъай твэр патал Вириоссиядин конкурс къиле тухвана.

Конкурсда а фондуни Дагъустандын авай отделенидин иштиракна. И йикъара РФ-дин ФСС-дин региональный отделениирин управляющийрихъ галаз Москвада къиле фейи Вириоссиядин семинар-совещанидал “Фондунин госкулгъвар авунин ери хажуний лапхъсан проект” номинациядай Вириоссиядин конкурсдин нетижаярни къуна. Фондунин Дагъустандын отделение пуд лагъай чадиз - махсус дипломдиз лайихлу хъана.

РФ-дин ФСС-дин Председатель **Андрей КИГИМА** диплом РД-дин региональный отделенидин управляющий **Осман ЭФЕНДИЕВАВ** шад гъалара вахкана.

Лайихлу агалкъун - лайихлу шабагъ колективдин гъакъисагъ зегъметдин нетижя я.

Цийи йисан вилик квай йикъара зун конкурса лайихлу агалкъун къазанишишнавай идарадин регъбер-региональный отделенидин управляющий - Осман Эфендиевахъ галаз гурушиши хъана ва чи арада сутьбет къиле фена.

■ Осман Сулейманович, сифтени-сифте за ваз ва вири коллективдиз къазанишишнавай агалкъун ва алуқъзавай Цийи йис мубаракзава. Къуй квехъ къведай йисуз мадни еке агалкъунар хъурай!

- Сагърай! Душушщдай менфят къачуна, за квезни, газет келзайбурухъ галаз санал республикадин агъалийризи алуқъзавай 2018-йис табрикзава, виридахъ квалахда агалкъунар, мягъкем сагъламвал хъана кланзава.

■ Күн къиле агъвазнавай идарадикай, ам квел машгъул жезватла, адан везифаяр гъихътинбур ятла лагъанайтла кланзавай.

- Чи региональный отделение Россиядин Федерациядин Социальный Страхованидин Фондунин орган я. Ада вичин квалахда Россиядин Федерациядин законодательствоудал, РФ-дин Гъуматдин къарапрални буйругърал амалзава. Адан ихтиядра авай пулдин тақъатар ва мал-девлет (эмени) федеральный хусият я... Чи везифаяр луѓуванни вуна? Абур 15-далай газ (Дагъустан Республикада социальный страхованидин тақъатар кар фад къиле тухдайвал бажармишнинлай башламишна, жуван квалахдин гъакъиндай РФ-дин ФСС ва республикадин кар бажармишдай власть вахт-вахтунда хабардар авунал къведалди).

■ И везифаяр къилиз акъудун патал фондуни отделениди гъихъгин къуллугъар ийизай?

- За винидихъ къейд авурвал, фондуни отделенидин квалах гегъеншид я. Страховой пулар гунлил башламишна, профилактикадин месэлайрал къван. Къилди къачуртла, хер-кваци хайбуруз, санаторийрани курорта сагъаар хъийизвайбуруз, реабилитациядин техникадин тақъатралди таъминарунлиз талукъ яз. Гъакъинъатдани, Фондунин отделение гъам шад крара (квачел залан хъун, аялар хъун), гъам пашман душушшра (азарлу хъун, производства бедбаҳтилин, гъатта къиникъин душушшар) умудлу даях я. Ада 19 жуъре госкуллугъар, 7 жуъре поссбияр, производства хер-кваци хайбуруз 16 жуъре пулар, инвалидар квачел ахъкалдарун патал тайинарнавай 46 жуъре техникадин тақъатрин пул гузва. Гза са вахтунда абуру чи-чиз маса къачур техникадин тақъатрай, идалайни гъейри аялар хайвилин сертификатрай медицинадин идарайри авур къуллугърай пулдин тақъатар хгуза.

КУРРУБ КЪЕЙД.
Осман Сулейманович ЭФЕНДИЕВ
1963-йисуз дидедиз хъана. 1986-йисуз **Дагъустандын политехнический институт ақылттарна**. 1994-йисалай, яни **Дагъустан Республикада ФСС-дин отделение тешкилай йикъалай инхъ, гъаннин управляющийвиле квалахзава**. 2009-йисалай РФ-дин ФСС-дин правленидин член, Дуствилин ордендин, “**Зегъметда тафаватлу хъунай**” медалдин, “**Дагъустан Республикадин лайихлу экономист**”, “**ДАССР-дин физкультурадин лайихлу работник**”, “**СССР-дин спортдин лайихлу мастер**” лагъай тарабарин сагъиб я. Хизандыа къуд велед тербияламинава.

■ Ша кар алай хилера гъихътин гъалар аватла килигин.

- Къейд ийин, кар алай хилерикай тир НСУ (набор социальных услуг) ва инвалидар техникадин тақъатралди таъминарун месэлайр эхириджи вахтара кландайвал гъялиз жезвач. Вучиз лагъайтла, федеральный бюджетдай ахътайзайвал пулдин тақъатар бес жезвач. Яни агъалийрин игтияжрин 40 процентни таъминарзавац. Гза икъ, 2017-йисуз къезилвилер авай гъар са касдал гъалтзавай финансирин къадар 124,99 манат ва я иса 1499,88 манат тайнарнава. Гза са вахтунда санаторийдин путевкадин къимет 21 агъзур тир. Гъаннин килигна отделенида электронный къайдада нубат кардик кутунва. Къезилвилер авай гъар садавай СНИЛС-дин нумрадин бинедаллаз отделенидин сайтдай вичин нубатдал гулучивал ийиз жеда.

■ Күне производства бедбаҳтилин душушшрик акатайбуруз ва профазарлуриз (пешекарвилиз талукъ азарар) мажбури соцстрахованидин гъисабдай къетен фикир гузва лагъанай. И жигъетдай гъихътин гъалар ава?

- 2017-йисан 9 ваца 125-нумрадин Федеральный Закондин бинедаллаз гза вуна луѓувай рекъерииз харжнавай тақъатри 283,864 агъзур манат тешкилна.

Къейд авун лазим я хъи, 2017-йисуз бедбаҳтилин душушшрик акатай ва профазарлурхай республикадин агъалийриз транспортидин 25 тақъат гана. Автомобилар гъар са инвалиддиз хъанвай хасаратвилерин къетенвилериз килигна (гъилери, квачери идара ийидай) тукъурунавайбуру. Производства хасаратвилер хъанвай касдиз (медицинадин къалтурнун аваз хайбайтла) гъар 7 йисалай махсус транспорт къачудай (пулсуз) ихтияр ава.

■ Дидейрин ва аялрин гъакъиндай къайгъударвал авуниз талукъ яз гъихътин серенжемар къабулзава?

- Гъамиша хъиз, алай йисузни дидейриз ва аялриз къумекар авунин серенжемариз къетен фикир гузва. Икъ, 2017-йисан 9 ваца

- аял хана, вахтунади зегъметдиз къабил тушиз хъайи, мажбури соцстрахованидик акатавай агаляйриз адан 1 йисни 6 варз жедалди гелкъуныай; квачел залан дишельлийриз медицинадин идарайра учетда фад вахтара акъвазунай; квачел залан ва аял хъайи вахтара... санлай фондуни отделениди и рекъерииз 9 ваца 6618347,6 миллион манат пул харжнава.

Чи отделениди “Сагъламвал” милли проектдин сергъятра аваз дидевилин сертификатар гунин программа къилиз акъудиз цүд йисалай виниз я. Дишельлийриз, квачел залан тирла, аял хъайи ва гульгъунин вахтунда, гъакъни сифте йисуз аял диспансердин гульчишилик хъунай 2017-йисан 9 ваца авунвай харжийри 367337 агъзур манат тешкилзава. Гза и вахтунда, яни алай йисан 9 ваца дидейриз 35900 аял (306 къветхверар, са душушшда 3 аял санал) ханва.

■ Фондуни отделениди алай йисуз гъихътин цийивилер кардик кутунва?

- 2017-йисан 1-иондилай федеральный махсус законрин бинедаллаз Россиядин медицинадин идарайри азарлудаз ада къеңвай арзадин бинедаллаз зегъметдиз къабил тушиз листер (больничныя) электронный къайдада гузва. Страховатнавай касди зегъметдиз къабил туширвилин гъакъиндай электронный лист вугайла, квалахдалди таъминарзавай ксар ам къабулуниз мажбур я. И цийивилин метлеб зегъметдиз къабил туширвилин листерин малуматар сад тир базада къватун, квалахдалди таъминарзавайбурун харжир агъзарун, бюджетдин тақъатар къенят авун я. Чи республикада страховатнавай 340,2 агъзур агълар ава. 2016-йисуз Дагъустанда зегъметдиз къабил туширвилин гъакъиндай 190,5 агъзур лист ганва. Медицина-

дин 158 идаради сагъламсувилин электронный листер гузва. Абурай 757 миллион манатдилай газ пособияр ганва.

■ Осман Сулейманович, Аяз Буба атана агъзава. Алуқъзавай 2018-йис патал квехъ гъихътин фикирар, планар ава?

- Гъелбетда, чун чи мажбурнамайривай къведай йисузни къерех жеда. Сир туш, чи къумекдихъ игтияж авайбур мутьгътеж я. Чи везифа гъахътин инсанрин къуллугъда агъвазунай ибарат я. Чун и кар патал жезмай къван чалишиши жеда.

Иллаки къезилвилер авай, набут инсанрин гъакъиндай, къилди къачуртла, чеб квачел ахъкалтун патал техникадин ва маса тақъатрин игтияж авайбур герек тадарракралди, транспортидин тақъатралди таъминариз алахъда. Инвалидар санаторийринин курортин путевкадилди са шейзарлди таъминарун месэлай къетен фикир гузва. Икъ, 2017-йисан 9 ваца

■ Аллахъди агакъаррай!

Кхъейдакай мад сеферда... Гелкъуныай пул низ гузва?

Нурдин РАШИДОВ

Редакциядиз гъар юкъуз (тимил хъянвтлани) чаар къвезва. Абурун авторри чайрал жезвай хъсан-пис карикий, жезвай агалкъунрикай, кимивилерий кхъизва. Гзаф вахтара абуру чеб гъавурда авачир месэлайриз баян гун талабава, гъакъни газетдиз акътый бязи материалирикай чин фикирини лугузва, меслятар къалурзава ва икъ мад.

Им, гъелбетда, шад жедай кар я. Вучиз лагъайтла, а чаарай абуру “Лезги газет” къачувандай, келзавандай, адахъ галаз алакъа хузвандай аквазва. Вучиз ятлани, бязи къелийри гъа с месэладай мад ва мад сеферда кхъизва, чизи чайрал са тайнин жаваб гузач лугузва. Иллаки пенсийрикай, инвалидриз къевзвай путевкайрикай, набут инсанрихъ гелкъуныай пул гункай хабар къазва...

Къильд къачуртла, Сулейман-Стальский райондай И.Агъмедова кхъизва: “Гъурметту редакция, зун II группадин З дережадин инвалид я. Зун хътин инвалидриз гелкъуныай пул гузва. Заз гъакъикъат (гелкъуныай низ ва гъикъван пул гузватла ва за вуч авун лазим ятла) чир хъана кланзава. Талабада и месэла ачуарун. Сагърай!”

Группадин ва чин яшар 80-далай алатнавайбурухъ гелкъуныай эвездин пул гуннин тъакъиндай;

ам ваца 1200 манатдин къадарда аваз гузва. Анжак и пул къачун патал инвалиддихъ ва я 80 йис хъанвай яшлу касдихъ гелкъевзвандай зегъметдиз къабилди, санани квалахзава лагъай, “биржадай” (центр занятости) ам учетда агъвазнавач лагъай справка, гъа касдин ва пенсионердин патай азяр ягерек къевдада...

Гила Гъуматдин патай социальный къуллугърин къватлалдин журеда (НСУ – набор социальных услуг) социальный къумек къачувайбуруз - Ватандин Чехи дяведин иштиракчириз, женинин гъерекатрин иштиракчириз, Ватандин Чехи дяведа телефон хъайи (къей) ветеранрин хизандын членриз, инвалидриз, инвалид аялриз... талукъ яз Федеральный Закондин (Госдумади 1999-йисан 25-иулюдиз къабулнавай ва Федерациидин Советди хъсанда яз гъисабзавай) бинедаллаз агъдихъ галай къуллугъар ийизва:

1. дуихтурри гузай рецептдай дарманар пулсуз къачун;

2. санаторийрани курортра сагъар хъувун (сагъламвал авай гъалдиз килигин, дуихтурдин меслятадалди);

3. пригородный электричайра аваз пулсуздаказ фин ва сагъламвал мягъкемариз физвай чадиз ва элкъвена пулсуз хтун.

Къейд авун лазим я хъи, I группадин инвалидриз ва инвалид аялриз чизи къевзвай путевкайрилай гъейри абурухъ галаз санаторийриз физвай, гъанра гелкъевзвай ксар патал 2 - путевкани гузва.

Мадни са кардикай лугун герек къвезва. Эгер сифтедай (2006-йисара) социальный къуллугърин къватлалдай санлай 450 манат гузайтла, азас гъар йисуз килиг хъийизва (пул къуватдай аватунихъ галаз алакъалу яз индексация ийизва). Икъ, 2017-йисан 1-февралдилай адан къадар 1049 манат хъанва (талукъ тирвал - 808, 125, 116). Эгер ваз къуллугъар хуш тахъайтла, гъар йисан 1-октябрдадилди азас къъна, нагъда пул къачуз жеда.

Бубадин пеше давамарзава

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

Сулейман-Стальский райондин виликан Герейханован совхоз республикада, Россияда төвтөн авай төжирбалау майшатрикай сад тир.

Гүкуматда дегишвилер хүнниди и майшатни квотна, аният къван-къванцел тунач.

Са арадалди совхоздин чилер баябан хъана, багъ-бустан амукънч. Эхирин бубайрин пеше давамарун патал цүдэрлэдли жэгылтии совхоздин чилерал чан хана. Ахтингбуруй сад вичин девирда бригадир, багъманчи, 1967-йисуз Дагобкомдин Гүрьметдин грамотадин сагыб хъайи КЕРИМОВ Альмирзедин хва СИРАЖУДИН я.

Зегьметдал рикл алай Сиражудин Альмирзоевич совхозда квалах амач, чланва лагъана, къерех хъана акъвазнан.

1953-йисуз Герейханован совхозда хайи ам, школа акълттарна, Махачкаладин хурьрун майшатдин техникумдик экечина. Армиядай хтайлар, жэгэл пешекар Махачкаладин водоканалда квалах акъвазнан.

1976-йисуз хайи хурьрун совхоздиз мелиоратор яз хтана. Гүтьультай, багъларин бригадир яз квалах, Дагъустандин хурьрун майшатдин институтни акълттарна.

Сиражудин Альмирзоевича 1996-йисалай 2007-йисалди агроном, управляемый, директордин күмекчи яз квалах.

Бригадир яз квалахдай вахтунда адан квачихь 58 гектар ичин, 28 гектар алучадин, 2 гектар саларин майданарни галай. Бригадада гъа-

миша 30-35 рабочийди зегьмет чугвазвай. Вичин ганвай планар архуны алаз тамамарзавай Керимов Сиражудиназ руководстводин патай чехи гүрьметни авай.

Совхоз чкайла, чилер 49 иисан вахтуналди кирида вугана. Пешекар и квалахдани кулуухъ акъвазнан. Вичин гвай чилел ада 1,15 гектара шефтепар (гүрьрия), 70 сотыхда шумяябар, 30 сотыхда гъар жуурдии эмиширин къелемар цанва. Вири сад хын акълтнавачтани, гүрьриин багъди хъсан бегъер гузва. Адалайни гъеири, 1 гектар кулыне ханвай ичин багъни ава. Ина пли-нидин багъ кутаз кланзана.

Арендатордий лугъувайвал, ина квалахзавайди 5 кас вичин хизан я. Адахь са жергэ хуси улакъяни ава. Гатун вахтунда ада аялрини хтули чивай жедай къумекар гузва.

Арендатордий чилер вугана са шумдийсар яттани, ина багъ, бустан кутуна, ишлемиш кланзавач, чилер баябан я. Гүкуматдиз а чилерилай къевзай налог гузва, бя-зи чайкири иеси вужятла къилни акъатзавач.

Сиражудин Альмирзоевича вичин гвай чилел агротехникадин квалахар герек вахтунда галай-гайлавал кыле тухузва. Дарманар ягъун, тараарин пунар михъун, ятар гун, обрезкаар авун ада сифте чка-дал эцгигнава.

Ада лугъувайвал, чилиз гъикван къуллуг авартла, гъакъван ада бегъерни гуда. Сиражудин багъ акуртла, темяг фидай гъалда ава лугъуз ванер хъайила, за аниза фин ва мад са шумуд участокдиз килигун къетна.

Са гектар чиле авай ичин къурвай тараар вири акъудна, дузыар-

на, цийи багъ кутаз гъазурнава. Гүрьриин багъда худда обрезкаар кыле физва, тараарин пунариз перер ягъиз, дарманар вегъез гъазурвал аквазва, зулун ятарни гана кутягънава.

Сиражудина лугъувайвал, арендаторар тимил авач, амма абуруз квалахиз кланзавач. Сиражудинан дах Альмирзир зегьметдал рикл алай кас тир. Жаван яз эвленни хъайи ада вичин хизанни зегьмет чугваз вердишарна. Гъайиф хъи, 1974-йисуз Дагъустандин лайхху агроном лагъай твар къачур, ДАССР-дин Верховный Советдин Гүрьметдин грамотадин са-

Къайгъудар багъманчи

Рагъидин ЭМИНОВ

Ахцегъя багъларани никлера квалахна, анрай бул бегъерар кватл хъийизвай ксар тимил авач. Арадал гъанвай артухан продукция маса гуналди абуру чин дуланажагъ хъсанарзана. Жамалдин Бабаеви ахтынбурун жергедай я. Ам жэгъил чавалай чилел ашукъ кас я. Совхозар амай иисарани ада "Ахтынский" совхоза фялевиле квалахна. А чавуз ада вичел тапшумыш-

Ам пакамахъ велосипеддал алаз вичин участокдиз физва. Ада гъар юкъуз чугвазвай гъакъисагъ зегьметди хъсан нетижаяр гузва.

Къейд авун лазим я хъи, адан багъда бубайрин сортарин ичкер, чухверар ва маса емишар ава. Идалайни гъеири, Жамалдин квалин вилники 15 сотых чил ква. Адахьни ам иесивилди гелкъвэзвава. Жамалдинхъ вичин къелемлух ава. Ада инидин түрар кутунвай къелемарни гъазурнава.

зайб хъайи ам залан азардиди 43 иисан яшда аваз разьметдиз фена. 9 кыл хизан чехи хва Сиражудин хивез аватна. Ада, вичин диде Мириятни галаз, хизан квачел акълдарна ва вири гъа дахи вердишарай, тербия гайи рекъяй фена.

- Алай девирда гъарда вичивай жедайвал чилер къачзува, багълар, узъумлухар кутазва, техилар цазва. Хъсан я, арадал гъайи емишар маса гана, хийир къачуз хъайитла. Патарал тухун патал еке харжияр герек къевзва. Күнне пъасилай сүрсете гъикл маса гузва? - сал гана за.

- Гъикван чна зегьмет чугуртлани, дугъирдани, ам маса гун четин жезва. Къиметар, зегьметдиз килигайла, агъзбур я. Гъа са вахтунда маса тъкуматприн товарар атайла, чаз акъван хийирни жезвач, - лугъувада ада. Сиражудин Альмирзоевича са низ яттани килигна вичин квалах зайфарзавач, ада гъа вичин дахи хъиз зегьмет чугувазва. Вичин чирвилер гъавурда авачир ярар-дустаривни агакъарзана, бязи вахтара абуруз тараарин хилер атъдай къядани къалурзана. Им адан рикл михъивал я.

Адан ери-бине виликан Магъмута хурьяд я. Герейханован совхозда а хурьрун бга газа яшамиш жезва. Хъсан пешекардиз вирида гъурмет ийда, азазни Герейханован хурьрун агъалири гъурметзава.

Ам 1978-йисуз Билбилхуряя тир Жамалдинан руш Розадал эвленни хъана. Хизанда 4 рушни 2 хва ава.

Гъурметлу Сиражудин Альмирзоевич, вуна чугвазвай зегьмет вирида менфялтуди я. Къуй вахмадни агалкъунар хъурай!

Агалкъунар аваз квалахзава

Хинерин хурьрун агъали Милгъаж Гъашумов 2016-йисалай фермервил машгъул я. Адахь 30 мал, 100 лапаг ва 100 күннүн ава. И кас фермервилин къайгъуйрик экечина са акъван вахт хъянвачтани, адахь квалахда аквадай хътин агалкъунар ава. И зулуз Ахцегъя кыле фейи Ичери суварин мяре-катдал ада вичи гъасилнавай продукциени майдандиз акъуднай (шикилда).

М.Гъашумова выставкин дезгейрал вирт, куурнавай як, ниси, мертэрин, мереин, ва маса жууре мурабаяр эцгигнавай. Чахъ галаз хъайи сүргүбетда фермерди къейд авурвал, ци ада вичи хурьувай гъайванрик гъасилнавай сүрсете маса гана. Гила фермерди вичин гъайванар Кочубейдин зонадин хъутын къишлархал къучарзана. Ана гъайванриз бес къадарда алафарни гъазурнава.

Тарцин эхир

ЧИ КОРР.

Сулейман-Стальский райондин Герейханован 1-хурьун "Сухой поселокдин" гүнэ пата төбиатдал рикл алай камаллу инсанри са шумуд чадал хатрутдин къелемар акълнай. Амма, гъайиф хъи, төбиатдин къадир авачир са бязи ксари абур, хилер хаз, къурурна.

Са бязи келлебазри тамун юкъвара, кул-кусрин къваларив

цаяр хъийиз, чиркинвилер арадал гъизва, акълнавай къелемар кукивэрзана.

Герейханован хурьрун кыле авай ичин Гүнне пата 25-30 иисан виликин разьметлу Закидин Ризаева, базардилай къачуна, хатрутдин къелем акълнай. Чехи жедалди ам элкъурна къевирни авунай. Къавлавай физва Даркүш-Сардар-кент цин турбадай булахни акъуднай.

Гъэр вахтунда гүзчивалини ийиз, ядни гуз, тар чехи, адалай аватай хатруттар малари, лапагри,ничхирри нэз хъана. Чими вахтунда тарцин сериндик лапагри ял ядай.

Эхиримжи вахтара, Закидин Ризаев разьметдиз фейидалай

кулуухъ, анихъ гелкъведай кас амукънч.

Гъайиф хъи, гъкуматда дегишвилер хүнниди халкъдин арада гъурмет-хаттурни риклай фена. Мердимазар тир бязи жегъилрэв вяялзарин тарцин къайгъийдай чка хъана. Сифте кудай кларапасар инай-анай гъиз, гъульчүнлай гъялтта тарцин хилерни хаз, цаяр хъувуна, аялри резиндир чархарни кваз тухуз хъана тарцин къаник. Мукуваль алай квалахера авай дидебуяр чин аялри ийизвай и чуру квалах-риз са манивални авунач.

Школада гүзай тербия квализ хтайлар риклай алатзана. Чун икъвэн агъайна күз хъянвачтла?

Келледа гар авай, квалахрал алачир са бязи ксариз тарцин къаник "дүхан" хъана. Анрал баклажкайярни эрекирин, пивойрин бутылкайяр гадарна аквазва.

Алай вахтунда тарцикай, хилер хана, эйбежерди хъана (шикилда). Яраб и писвал низ ятла? Төбиатдин гъэр са касдин везифа тирди риклай алудна къандач.

Мад са ківал багышна

Нариман Къарибов

Киеве гътатай гътар са касдин дердикай хабар къдай, вичин ва вич кълие авай карханадин ("ОАО Дагестанстрой") колективдин патай күмек гудай Гъажи Ражабович Жабраилов ан мергъяматлувилий "Лезги газетда" инлай виликни кътейди я.

Милициядин майор Абдулмалик Мегъамедова 2008-йисуз террористрин бандадихъ галас тухвай бара-барсуз женингикай ва гъа женгина

запан хер хъайи ам телеф хъайиди вирида хабар я. 2009-йисан ноябрдин вацра Игитдин сурал адад умуырдин юлдаш, руш ва вах, 2010-йисан июлдиз адад хвани жаллатри яна къеила, вири дагъустан-вирий риклер къарсурнай.

Гъа икл, Россиядин Игит А.Мегъамедован мукъва-къилийрикай адад езне ва гъвеччи яшара авай къве хтул амукъна. Абурун къурхуяр гуз хъана. Эхирни езне къве аялни галаз (тъвар къазвач) 2011-йисуз Дербентдин куҷа хуниз мажбур хъана. Ина са шумуд ийисуз къвалахнатан, адавай вичиз яшамиш же-

дай ківал къачудай такъатар (пул) къазанмишиз хъанач.

Киеве гътнавайдан дердиникин лезги халкъдин мергъяматлу хва Гъажи Жабраиловаз хабар хъана. Мукъвара ада Игитдин езнедиз ва къве аялдиз вири къулайви-лер авай ківал багышна.

Къейдна къланда хъи, Гъажи Ражабовича Ватандин Чехи дяведин иштиракчийриз, буба-диде амачиретимриз ва лап къеве гътнавай къасриз вичинни колективдин патай багышнавай (ганвай) им 10 лагъай ківал я.

Аферин! Баркалла ихътин рух-вайриз!

Школада и месэла лап хъидаказ гъялна. Гададиз екез тънбуыгъар авунай.

За Хив райондин Цналрин школада къвалахзаявай. Школадиз зөврэй аялдин буба, хурульни Гъажимегъамеда аялриз авур сүүбетдай са чук: "Дяведин ийисар тир. Зун Белижда са шумуд юкъуз руфуна затни авачиз гишила, гъа гила-мад ярх жедай гъалда авай. Заз мугъманханадин цлах са аялди фу нез акуна. Фу тимил тушир, фан са пай, арада са еке нисидин къланни аваз. Зи темяй фена. Мукъув фена за лагъана:

- Вуна фу гъикл незва?
- Гъакл, фу гъикл недайди я? - жаваб гана аялди.

- Къала зав гице кван, - лагъайла, ада фу милаймдаказ зав вугана. За а фу са шумуд сив авуна, зун виняй гъуз дигана.

- Даҳ, аға халуди зи фу тъуна, - лугъуз аялди гъарайтай.

Гъа икл зун Аллагъдин патай къисмет хъайи дуьшушди кашакди къинчиликай къутармишнай".

Эхъ, фу къвалин еке девлет, гъуматдин зурба къуват я. Адаз, гъеччи-Чехи талгъана, вирида гъурмет авуна къланда.

Ван авуна

Ризкъидиз гъурмет ая!

Музафар Гъасанов, пенсияда авай муаллим. Бут-Къазмаяр

Зи вилик 7-декабрдиз акъятай "Лезги газетдин" 49-нумрадин 8-чина чапнавай Х.Къасумован "Къадирлудаказ эгечин" мақъала ква. Ам за са шумуд сеферда къелна. Редакциядин патайни фан гъакъиндай ганвай къейдер вижевайбур я. Фахъ галаз къадирсуз эгечун инсанвал туш, вагъшивал я. Заз а мақъалада фан гъакъиндай авай мисалар зи са шумуд мисалдан-ди алава хъийиз къланзана.

За 1947-1951-йисара Дербентдин педучилищеда къелзаявай, чаз суткада зур кило фу талондай гузвой. Амни гъажикладин гъурмукай чранвай, ламу запундин къалубадиз ухшар. Студентрин столовойда, борщ я лугъуз, винел са тимил на-бататрин яълъу алай, келемрин яд

тъунлиз мажбур жедай. Гъа фу суткада къенятизаявай. 1948-йисуз талонар акъвазарайла, чи гъалар мадни чурхана. Фахъ яргы учирар жедай, чаз-студентриз учирда акъваздай вахт авачир. Иисар тухдалди недай фахъ тамарзлу яз фенай, ятланчи къелнурлиз бушвал авуначир.

За Цийи хурун школада къвалахзаявай. Нисинин тълын "Комсомольский" совхоздин столовойда незвай. Анин заведующий дяведин иштиракчи рагъметлу Бабаев Надир тир.

Са сеферда зун аниз фейила, ада заз "Ваз вуч хъанатла лугъудани, муаллим?" гафарилай башламишна, икл лагъана: - Къе кув школада Чехи классра къелзаявай са гадади (тъварни лагъанай) хурек тъурдалай къулху фай вичин къацай тиш миҳна, фу чилел гадарнай. За са къадар тънбуыгъар авунатан, заз са ябни ганач.

И гафар ван атайла, заз зи къилиз лаплаш вегъейди хъиз хъана.

Аялриз къумекар гузва

Рагъидин Эминов

Чи районда карчияр гзаф аватлани, набут аялриз къумекар гуз гъязурбурун къадар тимил я. Реабилитациядин центрада набут аялрин арада къиле тухузвай ийисан вири мярекатра, аялрин къайтударвиллин лишан яз мердвелдели садакъа - пишкеш гузва. Ахътинбуркай сад ахзегъви карчи (ада 2013-2014-йисара райадминистрациядин жегъилрин парламентдин председателдин везифаяр тамамарна)

Зейндин Абилов я. Алай вахтунда ам аялрин халис дуст ва къумекчи хъана. З.Абилова аялар патал датланда ийизай мергъяматлувилин къвалах тариф авуниз лайиху я. Аялризни ам гъакъван гзаф къланда. Абурун гъульзялар шадарун патал ада къве сеферда хусуси харжий-ралди къутъунрин аттракцион гъана. Баркалла ва аферин!

Шариатдин гъадисра лагъанайвал, гъар са садакъадай цүлд сеферда артух эvez хугда. Эгер са касди азарлудал къил чуруктула, ам шадарайтла ва пишкешдаль аял-

дин гъульзял къачуртла, а касдиз еке сувабар жеда, адад девлетдик мадни берекат кутада ва ам хаталадакай хъуда.

Реабилитациядин центрадин къиле авай касри, ина къвалахзаявай къуллугъчир, гъакъни аялрини абурун диде-бубайри Зейндин Абиловаз набут аялрин къайтгу чурукай риклин сидкъидай чухсагъул лугъузва. Чаз адахъ чандин сагъвал, яргы ва хушбахт умъур хъана къланзана. Къуй чи арайра З.Абилов хътин мергъяматту, мэрд инсанар гзаф хъурай.

Къейдакай мад сеферда

Къит хъанва

Нариман Къарибов

Жуван макъалада, гъурметту редакция ва къелчияр, заз гъеччиidi ятлан, таал алай месэладикай лугъуз кълан-зава. Ихтилат почтовый ящикидай (къватидай) ва газетар, журналар, чарар ва маса корреспонденцияр адресатарив гъикл ахгакъзватла, гъадакай физва.

РИКЕЛ ХХИН: чи Республика-дин шегъерра ва районра почтовый ящикар эхиримжи ийисара эсиллагай къит хъанвайдакай за гъеле "Лезги газетда" кътейди я. Амма хъсан патахъ са дегишвал-

ни гъелеги хъанвач, месэла къени гъял тавуна ама.

Дербентдин хозмагра ва базарра гъикъван къекъвенатлан, нивай хабар къунатлан, заз санайни почтовый ящик жагъанач. Виридакай раҳадач - почтовый ящикдикъ вичи гъар ийисуз "Лезги газет" къхизвай зи къунши, гъурметту дуҳтур Абдулгалимов Абдулгалим къекъунари нетижасузур хъана.

Дербентдай гъат тавурла, за Каспийсқа яшамиш жезвай зи дустуниз зенг яна ва анин хозмагра почтовый ящикар аватла хабар къуна. Тажубдин кар я - гъанайни гъатнан...

Даркъушрин "Хвар булах"

Мегъамедтагъир НАСРУЛЛАЕВ, Даркъушрин хуър

Гъурметлу редакция: и чар къхиниз зун ихътин къва-лахи мажбурна. И ийкъара чун жуван ери-бинейрал къил чулагъаз хъфена. Даркъушрин къеъуналда, Клахцугъирин хуърун къузадин къипел же-мятдин рикл алай "Хвар булах" ала.

Къурга райондиз хъфиз-вай жемятар ял ягъиз анал ацуказва. Виликдай аник бу-

байрилай амай са кларасдин къланвай къынгын лат квай. Колхоздин председатель хъайи Керимов Атлухан къиле аваз и булах чна тъкъур хъувурди я. Булахдик пластмассдин цийи турбаяр кутуна, лат карьердин къванерикай эциг хъувуна. И къвалахда чин пай кутур Даркъушрин хуърун школадин директор Савзиханов Савзиханаз, Рамазанов Алиханаз, Узденов Романаз ва маса юлдашриз агъалири чухсагъул лагъанай. Булахдайл ягъун патал ацуқьдай чка авачир. Яръал мензилдай хтай касри чурал ацуқъна ял ядай ва фу недай. И къвалахар фикирда къуна, Дагъустандин Халкъдин Собранидин депутат

Сейфулагъ Бейдуллағълович Исақъова вичин харжидалди булахдайл къедай реекъер түкъурна, булахдайл эвичдай гу-рар кутуна. Марф ва рагъ авайла ацуқьдай далда чка авуна. Анағ фу недай стол ва скамей-кайяр эцигна түкъурна. Вири халкъдии Сейфулагъ Бейдуллағъловича сидкъидай чухсагъул лугъузва.

Ахътин лезги стхай, гъинаватлани, чеб сагърай!

Заз Сейфулагъ Бейдуллағъловича си-хин ачула-ралди чухсагъул лугъуз къланзана.

Даркъушрин "Хвар булах"
Клахцугъирин къузадаа, Вич цуқъерин арадаа, Даркъуш хуърун къаншардаа, Яшамишрай чи "Хвар булах".

Хвар булахдайл ял ядайла, Сейфулагъдин тъвар къвез мецел, Багъри халкъди яд хъвадайла, Дамахзана ихътин хъел.

Вуна чулагъур бул зегъметар Садрани фич чи рикләй. Гузва халкъдай ваз къиметар, Саламар я чи мецелай.

Къилиз акъудзава

Райсудин Набиев

2017-йис тариҳда гъатзава. Халкъдин къуллугъдай авай тешкилатар чеплай алакъай ва къилиз акъудна акъал-тарлиз таҳхай крат сад-са-дахъ ийиз къайтгъайрик ква, къвалахрин нетижажар къазва...

Махсус программаяр ва проектар кардик кутуна, къвалахар тешкилундии Сулейман-Стальский райондин администрацияди АПК, спорт, здравоохранение, образова-

рикай хатасузвилин жугъун ягъунин къвалахар къиле тухузва. Машинрин еке гъерекат авай чка хъуниз килигна, анағ махсус жугъундади къеви авун лап хъсан кар я.

Чаз малум хъайвал, анал къвалахзаявай устларрини рабочийрин бригада (М.Гъасанов, С.Мутаев, А.Мутаев, К.Хасбулатов, М.Абсалаков) Буйнакскдай я. Абуру, яръал тевъяна, чин къвалахар, сан-лай 2 км 400 метр мензилдиз ракъун жугъунар яна саки акъалтарзана. Рекъерин устлар (мастер) Макараф Бийбу-

ние, эцигунарни ремонтдин къвалахар вилек тухунин жигъетдай аквадай хъгин нетижажар арадал гъанва. Абурукай хал-барар ганва, абурул ақвазу-нин лазимвал авач. Амма бязи чакрай къиле физвай ремон-трикай талгъанани жедач. Икл, Къасумхуърун 17 вилин муль-куън агъа къиле, Цийи-хуъ-рухъдии тухванвай гегъенш тротуардин чапла пата ракъ-

Зарифа Къухмазовадин - 60 йис

Дагъви ШЕРИФ

Дагъустан Республикадин халкъдин артистка, театрдин пешекар актриса Зарифа КЪУХМАЗОВАДИЗ юбилей мубаракиз Стлал Сулейманан тварунихъ галай Лезгириин госмуздрамтеатрдиз тънелера цукверни савкътар аваз адан яратмишунрал рикл алайбур, ярап-дустар къват жезвай.

Мярекат театрдин директор Диана Эминовадини къилин режиссёр Мирзабег Мирзабегова ачухна ва юбиярдин къалахадин амай юлдаши тебрикар давамарна.

Дербент шеъзердин руководстводин, РД-дин культурадин министрводин, Театррин деятел-

Къурагъ района авай Россиядин халкъарин адеддин культурадин центрадин директор Кевсер Фейзулаева, юбиярдихъ галаз мектебда санал келайбур, мукъва-къилияр, къуни-къуншияр атанвай. Къиблепатан Дагъустандин бязи районрин къилиери, Дагъустанда кардик квай милли гостеатррин колективи тебрикдин телер ракъурнавай.

Мярекатдин эхирдай дидедиз хайт югъ юбиярдин пуд руша манияр тамамаруналди мубаракна. Зарифа Къухмазовади вичин пеше-

Гъар са къамат - къаш хътин ...

рин Союздин патайни Зарифа Къухмазовадин юбилей фикир тагана амукънча.

РД-дин культурадин министрдин заместитель Мурад Гъажиева Къухмазоврин хизандин Дагъустандин меденятдик чин яратмишунралди кутунтай пай къетленди тирди къейдна. Диде-бубадин рехъ давамарздавай бажарағълу кас, пешекар Зарифа Къухмазова идалай къулухын тамашачийрин рикл алай актриса яз амукъдайдакай вичин фикирар лагъана.

Шеъзердин округдин къили Малик Баглиеван патай Тебрикдин чар адан заместитель Мегъти Алиева келла.

Зарифа Къухмазовадихъ галаз Тифлисда санал келнавай Ярагъмед Ярагъмирова кылы тухузтай юбияйдин и мярекат театрдин тамашайрай къалурнавай сегънейри, лезги манийри, къульери, келай ширрри мадни гурлу авуна. Тарлан Мамедова, Сульгъъял Гъажиевади, Даниял Къазиева, Эльмира Къарахановади, Ашукъ Айдуна, Валерий Сулейманова, Замира Гъажиевади, юбиярди вичи ва гзаф масабуру тамамарай манийр тамашачийри гурлу капаралди, цукверин къунчаралди къабулна.

Юбиярдиз хайт югъ мубаракиз, руль кутдай чими тебрикарни рикл аламукъдай савкътар газ театрөвөдар - Заира Ахаева ва Зумруд Селимгереева, Аваррин госмуздрамтеатрдин къилин режиссёр Алисултан Батыров, "Лезги газетдин" литературадин отделдин редактор Мердали Жалилов, шиар ва меценат Абил Межидов,

карвилин умъурда чехи роль къуѓвай ксарайкай маракълу сувъбетна, юбилей мубаракиз атай вирибуруз сагърай лагъана.

* * *

Зарифа Лезги театрдин машгур актёар, РСФСР-дин халкъдин артистар Мурадхан ва Шемси Къухмазоврин хизандын хъана. Сегъне-

дин пешекарвилин тъбии пай ганвай рушан рикл гъеле мектебда келзамай юсара театрдин искуство дал алай. Икл, вичин ашкъидалди Шота Руставелидин тварунихъ галай Гуржийрин театральный институтдик эчекчай Зарифади гъа йисарилай сегънеда вичин бажарағъ, пешекарвал къалурзава. Ина ам "Дагъустандин халкъдин артистка" лагъай чехи гъурметдин тварцивни агакъна.

Вичин виниз тир пешекарвал ада театрана къалахиз эгеччай гъа сифте йикъарилай башламишна къалурна - гъар жуъредин жанрайрин тамашайра жуъреба-жуъре къилихрин къетен къаматар арадал гъана: Медеядин (Еврипидан "Медея"), Донна Аннадин (А.Пушкинан "Къванцин мугъман"), Марьяман (Г.Лезгинцеван "Человек с гор"), Гульназан (Г.Гъажибогован "Мешеди Ибад") ва гзаф масабурун.

Вичин бажарағъдин сирел гила ада театрдин Ҷийиз къевзвай же-гъирихъ галаз пайзава, милли театр мадни гужлу хъуниз къуллугъзава.

Чи тебрик

Гъурметтул Зарифа Мурадхановна! Чаз вун чи милли театрдин лап къакъан гъетерин гапчалда чехи хъайи устад яз чида.

Мурадхан ва Шемси-Къемер хътин гъетеривай пай агакънай ви нуарни чи республикадиз ва адай къеңени машгур хъана. Вал "Дагъустан Республикадин лайихлутар артистка", "Дагъустандин халкъдин артистка" - чехи тварар атунви рехъ адлуди, экъуди, генди, гележегдани вичел дамахдайти тирди субтазава. Вун гзаф къаматра къутъванва, гзаф сеффера вишеради тамашачийрин патай вуна баркалладин гафар-алхишар къазанмишнава.

Ви виллик генани гзаф крат, метлебар кума. Лезги сегъне вич амай къван ана Къухмазоврин ирс давам жедайдахъ чна инам-мишвалзава. Сагърай вун! Агалкъунар хърай вахъ!

Гъар са къамат - къаш хътин,
Шагъдин рушан таж хътин,
Къакъанвилиз - арш хътин,
Жедач маса ярж ахътин, -
Агъ, Зарифа, Зарифа!
Гъикл тийин ви тарифар!

Гагъ Тамум, гагъ Саяд я,
Айисат я, Дилшад я,
Медея я, Гульшад я,
Дагъни аран, гъуль шад я, -
Агъ, Зарифа, Зарифа!
Гъикл тийин ви тарифар!

Ахчегъ багъди битмишай,
Бахтуни чаз багъишай,

Цук алай тар гъамиша,
Нуъгвед ич я - дадмиша!
Агъ, Зарифа, Зарифа!
Гъикл тийин ви тарифар!

Сегънедилай мердвилүү
Хуъзтай Экун гъед вилүү,
Ингье ква вун къе вилүү,
Умуд, экв я къве вилүү,
Лув це, лув це мад вилүү!
Агъ, Зарифа, Зарифа!
Сагърай ви шад
тарифар!..

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН"
редакциядин коллектив

Яркы чилерин дамах

Агъмед МАГЬМУДОВ

Алатай гъафтедин эхирра Къасумхуърел Дагъустандин халкъдин писатель Абдуслим ИСМАИЛОВАН 70 йисан юбилейдиз талукъарнавай шириатдин межлис къиле фена. Гафунин устаддиз и лишанлу вакыя тебрикис Сулейман-Стальский райондин къил Нариман Абдулмуталибов, Дагъустандин халкъдин шаир Ханбиче Хаметова, Дагъустандин халкъдин артист, Лезги театрдин къилин режиссер Мирзабег Мирзебегов, "Лезги газетдин" къилин редактор

Мегъамед Ибрагимов, философиядин илимрин доктор Салигъ Муслимов, "Самур" журналдин жавабдар къуллугъчи Зульфикар Къафланов, шаирар тир Сажидин Сардар Абиль, Шагъабудин Шабатов, Абидин Камилов ва ма-сабур атанвай.

Вичин рахунра Нариман Абдулмуталибова мярекатдин къилин игитди лезги литература еримлу хъунин кутунвай пай, адай яратмишунрин къилин терефар, писателдик къалбуулук кутазвай месэлээр къейдна. Сулейман-Стальский райондин къили А.Исмаилова лезги драматургиядин хиле чуѓвазвай зегъметдикайни лагъана:

- Лезги драматургиядик күнне лайиху пай кутунва. Сегънедал эцгизавай къе-эрри инсанрик руль, хъсан, мергъяматлу крат ийдай гъевес кутазвай, экъу гележегдин умудар гузва. Келзайвайбуруз къе-

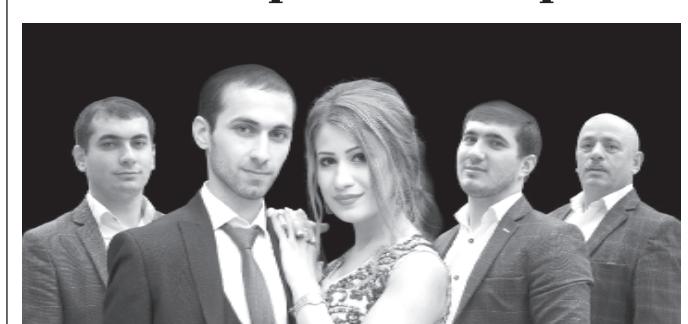
А.Исмаилова вичин юбилейдиз ихтиин фикир, яратмишунриз къимет гунаш шириатдин межлисдин вири ишираччириз сагърай лагъана.

Къейд ийин хъи, Ҷинин ийсүз 60 йисан юбилей къейднай шаир Зульфикар Къафлановавни мярекатдин сергята яваз Сулейман-Стальский райондин администрациядин патай Гъурметдин грамота ва пулдин пишкеш ваххана.

Юбияррив культурадин "Къуредин ярар" центрдин патайни дипломарни ктабар агакъна.

Райондин мектебра келзавай аялри Абдуслим Исмаилован шириар хуралай келна, Культурадин квалин гъевескари писателдин чаларис кхъенвай манияр тамамарна. Гъакъни "Яркы чилерин дамах" тъвар алаз Абдуслим Исмаилован яратмишунриз талукъарнавай ктабрин выставкани тешкилнавай.

"Бахтаварди" шадарзава

Алай вахтунда Къиблепатан Дагъустанда вокалдинни алатрин (ВИА) цүдрапади ансамблар кардик ква. Абурун арадай халкъдин рикл алайбурукай сад яз "Бахтавар" тъвар алай десте къалуриз жеда.

Десте арадал гъана са акъван гзаф вахт туштлани, адай халкъдин арада гъурмет къазанмишиз алакънава. "Бахтаварди" меҳъярзавай жегъилри рикл алаз чин шадвилерик теклифзава.

Къейд ийин хъи, мукъвара Дербентда, Лезги театрдин дараматди "Бахтавар" дестеди чин сад лагъай концерт гана. Сивесиди ацланвай залди абурун тамамарзавай манийрал халкъдин рикл алайдан гъакъндинай шағылдувалзавай.

Къуй лезги меденят дөвлөтлүү хъуник чин пайни кутазвай "Бахтавар" дестедихъ мадни еке агалкъунар хъурай!

ГАЗЕТ КИЕЛЗАВАЙБУРУН ДАФТАРРАЙ

Абдулашим Гъажимуратов

Инсан

Веревирд авурла, газа фикирарна инсанри, ақыллүйри, алымри. Агъзур, виш агъзур, миллионралди йисара. Эхирин лезгияр атана са фикирдал: алем вич мұғытұғызарыс жедай анжах са заті ава - инсан! Тек са адавай вичиз герек вуч хәйтіліни арадал гъизни, тіміларизни, артухаризни, міхызы терг ийизни жеда. Гъавиляй инсаннан тес-тик хәйи эхиримжи йисара къабулни авуна лезгиири: "Заттар къалурда күве суал ава: вұжны вуч. Сифтерганди анжах инсанриз, абур къалурда гафариз эцигда. Вуч? - амай вири, гъам чан алай, гъам чан алачир заттариз. Гъа им дұньядин амай چаларин вилик къетенвални я чи چалан".

* * *

Ваз ганва алем - чилерни қавар, Чирвални зигын, и дұнья - сувар, Къуват, гъам ақыл, санал улькведа Тун патал къайда, адет, баҳтавар. На вучзала?

- Тухузда умұрь, жуваз қланивал, Аллагыда а кар жуваз гайивал, Авач заз лугузы замин умұрда, Умұрь вич хәтін, дидед хайивал...

- Эй инсан, сефигъ, хъанва вун чехи, Аял яз амач - вилик ква вири. Игътияжар хъиз, инсандихъ даим Везифа ава - инсан тирвилин.

Вири - аялплиз!

Эй чехибүр, "къағыриманар", Фикир-хиял къецеллай, Тешкил ийиз халқыдиз женнет, "Гележег" гаф мецеллай!

Жұв некіледа хъана қланда, Аялдиз нек гүн патал. Жұв шем хътин кана қланда, Аялдиз экв хъун патал.

* * *

Намуссузвал, гъейратсузвал, инсанвал - Эдеб міхызы элкүйрала пулуниз, Къуллугъарни, гъвечид-чехид амачиз, Хупл элкүвенина умұрь патал кулуни.

Кулуни вәй, багыш, стха, күннүздіз, Иесисуз, вич виртледив ацанвай. Инсағсузы незва а вирт иштаягуз, Чеб азар яз, Чијкер тергиз атанвай.

Айна ШАЛБУЗОВА

Хиве къадач

(Са филиви къужадин меңелай) Клубан я зун, къадач хиве къузувал, Рикл ава захъ гүлчимендін багъ хәтін. Лагъ, итимди хиве къадан рехивал, Беден сағылам, буй акунар - дагъ хътін?!

Юқы какур туш, жанлу камар вегъезва, Ацуқызувач хиве къуна яшлувал. Фарфалаг хъиз, зун хизандал элкүвезва, Гыссиз тазва за гъар садав баҳтлавал.

Рехи хъуй ман, چарар тушни къилеллай?! Рехивилер гъятнава къе мудуна. Тахсир вуч я? Накъ гада тир, къе йисар Фена лугузы, дұнне вилиз такуна.

Къузувал за хиве къадач пакани, Хъурезмай къван рагъ акурла цававай. "Зун къузув я", - лугууда за ахпани, Рғаз ашқы, баҳт акурла къалевай.

Къузувал за хиве къадач садрани, Зи япара хтулрин ван амай къван. Къузув жедан, рикл ашқыдив ацұзтай, Рагъ аквазвай вилера нур амай къван!

Мирзе ДАГЪУСТАНЛИ

Веледдиз

Арифдарри гайи тарсар ви риклел къумир, бала! Яғысуз касди гайи тарсар жуван рикл хұмыр, бала! Инсанвилин на хұх намус, вагышид сұфат герек туш ваз, Намусдин рехъ - ам яхъ көлевиз, жеч ви пата тахсир, бала!

Чи вилик ква вири рекъер, яғальмиш хұнгерек туш чаз, Заргарди хъиз це на къимет, чир хұхұх умұрьд къадир, бала! Инсаннан ханва хесте, қламач азас дава - дарман, Мукъаят хұхұх алемд вилик, атайды пис девир, бала!

Чуру кардал жемир ашукъ, вун зиндандиз мұғыман жеда, Ахпа геж я, жедақ күмек, завал жеда умұрь, бала! Аждагъандын нефс тахъуыт вахъ, фана дұнья кысмет жеда, Гъар са кардихъ ава мешреб, дұньядал хұхұх надир, бала!

Умұрь вирт туш, я шекер туш, я ам екүн сегъерни туш, Чуру къилихъ чаз герек туш, намусдин рикл күмир, бала! Кесиб Мирзе Дагъустанли, гайи йикъал хъана рази! Гъахъни нағыақ ақваз вилиз, хъана гъахъ гый шаир, бала.

Рекъидач Твар!

А къарагұын акур шаир, Хъанач адан вилик есир. Шалбуздагъ хъиз къвазна Сайд, Гүзет ийиз иблисд фикир.

Хан тушир ам, вагьши чакъал, Яғыни намус кважай абдал. Туна Сайд, кур яз вилер, Жегъеннем хъуй, Сурхай ваз квад!

Дүз яни?

Гузач на заз рикл шадвал ви патав, Акур чавуз вучиз жезва цұн ялав? Ви дерт чұгваз, назик жезва чан хилаф, Икі инсағсуз дұнья ақун дұз яни?

А зи рикл хер тамир на, сағы тежер, Гъар акурла ая багыш чинин хъвер

Мирзедиз вун пара шириң жед емиш, Икі гүзелди жаваб тагун дұз яни!

Назик цүк

Хъжеч ихтин гүзел жейран чилерап, Накъвад селлер гъай а зи вилерап, Тух жедалди хъанач завай килигиз, Язи темягъ, зи қланивал ачухиз.

Айкъакай хъана залан чұлав ийф,

Къадар течир гъятна чанда зи тайиф. А зи талдиз хъанач лукъман, я дарман, Амукуна заз ада гайи дерт-гъижран.

Дагъустанли, мұғыттабат я назик цүк, Тадач ада гъич садаҳъни са шад рикл...

Жульета ОМАРОВА

Балаяр - зи вилерин ишигъ

Ишигъ квахъай вилериз зи экв гъайи, Сад Аллагыди савқат я күн заз гайи. Диед гъетер, аманат хъуй Худадал, И чилерап къекъвеза күн гъавадал.

Няметривни гекъиг жедақ верцивал, Гъар камуна юлдаш хъуй квезд әкүвал. Миччи ийфиз чирагъ я зун күн гъиле, Хар къвайитла, таж жеда диде къилел.

Я Рабби, гъич гъелек туш Ваз ялвариз: "Дұнья ацай баҳтар хұрай балайриз". Веледдин тал садазни тахвой кысмет, Абурулай жагъидач багъа девлет.

Сефил жедақ, ацахъайтлан цал, Цавун қланик ква күнгіне къвал. Девирдин алат - ша тамаша кван, Лугузы, къалурна вичин телефон.

Мариян БУГАЕВА,
лезги қлалан муаллим

Зимнайтан мурадар

Жуван фикир лугұн за квезд, Гъамиша зи рикл авай.

Дикъетдивди яб це күнене, Фикир я ам къиле авай.

Мектебда за келдә късан, ЕГЭ-ни дұз вахкуда. Күсні әнгел тавуна, Дұхтурд пеше къачуда.

Ихътин пеше лап хуш я заз, Жуван халқызды гуда күмек. Начагъди сағы хъувун патал Дерин чирвал я заз герек.

Меддани за келдай чавуз Кагъулвал гыч иидач. Рикл әңгіна чирда тарсар, Маса къайда түккүльдач.

Заз аквазва къенин юқызу Пешекарар тімил я. Начагъбурни гагъ-гагъ ерли Чара тежес сефил я.

Хиве къур кар къиле тухуз, Жезамай къван алахъда зун. Зи Ватандын тъл са инсан, Сағариз алахъда зун.

Азарлубур сағы хъийдай Дережадив агақъда зун. Тіл Ватандай терг иидаид Мураддини агақъда зун.

Гуля МИСРИХАНОВА

Хуърун ким

Шумуд инсанди тунвай вичин гел. Са яцы қларас алама кимел.

Ам шағынды я хетерин шумуд, Къуъзубурун ким -

риклерин умуд.

Хуърун ким я къе са чехи майдан, Фейила анал рикл алахъда къван.

Алахъай юқыз ракыни гуз чим, Къватл хъана вири, хуш раҳада ким.

Сад раҳана инсанрикай, чуру рехъ Къуна физвай Сириядиз, пулар гъиз.

- Я жеғылар, им гын дин хъуй авай квехъ?

Са бязи бубаяр шезва, папар хъиз...

Физвалда хизанарни газ әкъециз, Вуч фикирдалд квехъ ағзазы итимар?

Паб лукъвиле, чеб дявидек әкъециз,

Веледрикай ийизвалда етимар...

Сада тадиз сив ахъайна атайла:

- Къуъзуз жечни, бес умұрьди гатайла?

Кичевиляй, чандик зурзун ақатыз,

"Гайиф!" лугузы, физвай умұрь ақатыз.

Фена гъарнихъ чехи авур аялар,

Патав гума зи паб ва зи хиялар. Са арайра рикл дустарихъ къекъведа,

Ким акурла, шад жез, зунни хъульреда...

Сад квай лап вичин гъамуник, Як кумач лугузы хамуник. Рикл хиз жегыл вахтар,

Ракъур тавур бушдиз йикъар.

* * *

Къиб янавай зулун гару...

Сада гъутут яна хуру:

- Мад затл амач гудай тади,

Зун азад я, амач дерди.

Сефил жедақ, ацахъайтлан цал,

Цавун қланик ква күнгіне къвал.

Девирдин алат - ша тамаша кван,

Лугузы, къалурна вичин телефон.

Им заз гайди зи намуслу велед я, Адас тегъне ягъун зид лап къелет я.

Амма .хчин зенгер къвездемач дугурай,

Меркезда вичин ийизвай дерди, Ақыллупу хва я къилихин къени.

Касди, Айфондин чирвилер авай Телефондал гъил яргы авунай,

Килигна аниз, икрамна къили: - Ваз садрани зенг авунвач хци!..

- На вуч лугузы? Жедай кар туш ам, - Лугузы, чухвана ада вичин къам.

- Авач гъеле ваз чирвилер адан, Ша, жеғылривай за хабар къадан?..

Гъа и арада, тади ийиз кам, Физвай жеғылдин, патав фена ам:

- Килиг, хтул, лагъ, им вуч хабар я,

Вилер аматлан, буыркъуб вахтар я.

Хци къиенвай аквазвач гафар, Бубадиз гуз кълан вичикай хабар.

Хвезд тахъунин авай себебар - Къиенва, белки, чинп метлебар?

Килигна жеғыл, къуна телефон, Зи ванни къвездема ван.

Амма янавач ви хци зенгер, Аквада инай, къхейтла эгер...

Агъуз хъана къил, хайи лап гүгъуль,

Къве гъили къевна къузекан къве вил.

Накъвар, стлал жез, аватна чилел,

Агъали ЗАКИРОВ,
дидед Чалан муаллим

"Лезги газетдин" 37-40-нум-
райриз акътатай алим Фейзудин
Нагиеван "Чалан месэлэяр гъя-
лун квелай гатында" макъалади,
зи фикирдалди, чалахъ рикъ куз-
вай гъар сад вичел жепбазава.

Бязи месэлэяри, дугъриданни,
закни сабурсувал кутазва.

Алимди теклифзавай вири ме-
сэлэяр кылы тухвайтла, лезги чла-
лан фонетикадин, алфавитдин
къван-къванцук кумукъда. Вири
чукурна, ахпа къват хъувунизни

Эхъ, чин манаяр чара тир га-
фар къвинин жуерье кылди хъай-
тла, дузъ жедай.

"Яни" гаф, зи фикирдалди,
лезги чалал кхъенвай эсерра ба-
жагъат гъалтда.

"Яни" гаф суал я лугъузва.
Эхъ, суал къалурзивай гаф я. Амма
чалан паюнал гъалтайла, суп-
алдин наклоненида авай гилан
вахт къалурзивай глагол я.

"Яни" гаф, алимдин фикирдал-
ди, союзни жеда. Дузъ я, амма со-
юзни глагол сивий акъудунин жу-
ррэяр сад жедач: глагол -яни (я-
ни), союз -яни (иани).

Келдайбурун фикир яргъал-

кълда, халкъди лугъудайвал, гъи-
левай лашунал түрар алаа так-
ван чаз. Гъар са лезги вичин
хизанды дидед чалал рахун ва-
жибутириди анамишин.

Авайвал лагъайтла, лезги чла-
лан гележег еке хаталувипик ква.
Телевидение себебяз, шеъверда
шамшиш жезвай лезги хизанрин
аялар анихъ амукурай, гътта хуль-
перин аяларни сад масадахъ га-
лаз урус чалал рахазвай душуш-
шар гзаф гъалтзава.

Мектебра къвалахзивай гъам
сифтестьян, гъам чехи классирин
муаллимрин къула еке пар гъат-
зава.

мажбур жеда. Чукурун регъят кар-
я. Къватлун, агудун, хъун... За рикъел
хизива: фонетикадин ва алфавит-
дин месэлэяр алатай асиридин 50-
йисарин эхирда чалан илимдин
вири къануриз жаваб гудайвал
гъялнай. Гъавиял мад сеферда
алфавиттик хъкуруну, тайин тир
къайдада авай гъарфарин къватлал-
диз тъвал ягъуни чун къевера тва-
да. "Алтабат", "алифба", я маса
тъварни чаз гөрек туш.

Лезги чалал къелиз-къиз къан-
зивай гъар са касдивай авай ал-
фавиттийдик лагъетдиз хийир
къацу жезвайди рикъел хъун.

Гафар дузъ къвинин ва дузъ
къелунин месэлэярни Фейзудин
муаллимди, гафар чеб арадал
атунин рехъ, тарих хъвена, асул ду-
вулдихъ галаз къадайвал къхин
дузъ рехъ жедай" лугъузва.

И кардини чи орографиядин
кълан пад винел ийда.

Гъелбетда, авторди къве жу-
реда (кылди ва санал) къхизвай
гафар са жуерье хъвена къвинин тек-
лифдад (са къатда-сакъатда, бу-
бадин къвал - бубад къвал, на лу-
гъду - налугъуди ва мсб.) рази
хъун лазим яз акъвазза заз.

ди желб тавун паталди макъалади
теклифзавай вири дегишвиле-
риз, цийивилериз баянан гун чаз
кутугнаваз акъвазва. Лазимвал
хъайтла, а къвалахъ чалан алим-
рин, устадрин иштираквал аваз
гъялиз жеда.

"Чал девлетлу авунин бязи
рекъерини" наразивилер арадал
гъизва.

Виш йисаралди халкъдин
уьмурда ишлемишвай гафарий-
кай, асул лезги гафар туштла,
хийир къачун тавуна, абурун чка-
дал цийи гафар ишлемишун
эсиллагъ разивал къалуриз же-
дай къвалахъ туш. Маса чаларай
атанвай гафарийкай чал девлет-
лу хъунчилай гъеъри вуч зиян ава?

Лезги чал араб, фарс, иллаки
түрк чаларин тъсырдик акатун
тъбии къвалахъ я. Дегъзаманайри-
лай инхъ лезги халкъдихъ дидед
чалал къелунин, къвинин мумкин-
вал тахъайла, лезги халкъ вини-
дихъ тъварар къунвай чаларин ве-
килривай тарс къачуниз мажбур
хъана. И кардин нетижани лезги
чалаз а чаларай гафар атун я.

Алай вахтунда лезги чалан
лексика авай гъалдада рази хъана

Лезги чалан муаллимрик ба-
жарагълу, чин пешедал ашуъкъ,
чалан вири сирер чидайбур кваш-
чи туш. Амма абурун къадар лап
тъмил я. Абуру неинки са чипи къва-
лахзивай чайра, гъак! "Лезги га-
зет" келзивайбуруни хъсандин
чизва. Яни газетдай абуру акъвазва.
Неинки келзива, хъизва газетдиз!

Тъл алай мад са месэла: га-
фар дузъ къвинин къайдаяр гъам
учебника, гъам орографиядин
словарда ганва. Амма пунктуаци-
ядин лишанар эцигдай къайдаяр
чи учебника ганвай жуерье рази-
вал къалуриз жедайди туш. Гъавиял,
гежел вегъин тавуна, пунк-
туациядин лишанар эцигдай къайдаяр
къватлал тъкурун чарасуя. Маса теклифарни ава:

лезги чал ахтармишунин мах-
сус фонд тешкилин;

фондуниз пулдин таъкъатар ра-
къуринин патахъай халкъдихъ рикъ
кузвай агъваллу, варлу ксар ха-
бардар ийин;

фондунихъ вичин комиссия
жен ва ада чал ахтармишунин
карда тафаватлу жезвай алимиз
кътбар акудунин патахъай лазим
тири къумекар гун ва икъ мадни...

дун дузъ яз гъисабзава. Чна къа-
тъзвайвал, ю гъарф ва ъ лишан
гъарфаргандай акудун гөрек
жезвач. Вучиз лагъайтла, лезги чла-
лан пара гафара (югъ, юргъ,
юрф, юзун, юхсулва мсб.) ю гъар-
фуниз хас къетен сесинин ван
ачухдиз къвезва.

Ъ - лишандикай рахун хъай-
тла, ам анжакъ гъак! са лишан туш,
адахъ вичиз хас тир тайин сесни
(аъ) ава. Месела: неъ, вът, яъ,
маъ, мумъин, таъмин, мумъи-
нат ва мсб.

- Миш - суффикс галай гафар
макъаладин авторди түрк чалан-
бур я ва а гафар халис лезги га-
фаралди эвзана къланда лугъузва.

Зи фикир: гафар түркверин-
бур яз гъисабун дузъ къвезвач. Ам
гъелье гъуьжет алай месэла я.

- Миш - суффикс галай гафар
са мус ятлани чараданбур тир
жеди, амма гила абуру лезгири
гафар хъанва.

Эгер чна хайи чалай маса чла-
ларай къабулнавай гафар аку-
дайтла, чахъ амульзивайди чал
ваъ, гафарин са къватлал я...

Зи фикирар

Ишреф ЖАВАТОВ, муаллим

Машъур алим Фейзудин Нагиеван
вичин макъалада лезги чал михъ, сигъал ва девлетлу
ийидай рекъерикай къелзивай-
бурун фикир чипел желбай хей-
лин месэлэяр къарагъарнава. Бя-
зи месэлэяр тъуьжет алайбур тъла-
ни, са къадарбүр, дугъриданни,
гъялна къланзивайбуруни я.

Гафар йисара датлана мектеб-
да дидед чалан муаллим хъуниз
килигна, и месэладай зазни жу-
ван бязи фикирар раиж авун ку-
тунгнаваз акуна.

Дидед чал девлетлу авунин рекъ-
ерикай месэла кудайла, макъалади
авторди къутьне гафарал чан
хкана къланда лугъузва. Месела,
"аскер" гаф къерехда туна, "арас",
"каска" гаф гадарна, "кешке", "ал-
фавит" гаф са патахъ авуна, "ал-
табат", "пачагъ" - "шарр", "по-
мешчик" - "наха" ва икъ мадни. Къа-
булзивани абуру халкъдихъ?..

Алимди гъарфаргандай ё, щ,
ю гъарфар ва ъ, ъ лишанар аку-

* * *

- ✓ Декъикъа кимиidi сят туш.
- ✓ Пис меслят хъсан къал-къулдилай
хъсан я.
- ✓ Дуст куъгънеди хъсан я, партал - цийиди.
- ✓ Яргъандиз килигна къвач яргъи яя.
- ✓ Мугъман гинибашириз килигна къабулда,
акъулдиз килигна рекъе хутада.
- ✓ Са япуз ван хъана, мумъин япай акъатна
фена.
- ✓ Къушраз лувар пар туш.
- ✓ Яд ахварал фейи чкадал душушъ хъана.
- ✓ Къалхъа - жуъмядал, эвлениши хъун яргъял
вегъемир.
- ✓ Къвалин къвалахъ садрани къутягъ же-
дак.
- ✓ Ийкъан къвалахъ нянал вегъемир.
- ✓ Къөлемди къылда, чарчи эхда.
- ✓ Мисал мах туш, адай гаф гадариз жедач.
- ✓ Эзэр вафалувал аячтла, къанивални аава.
- ✓ Акуллуди хажалатту тирла, ахмакъ шад
жеда.
- ✓ Гатфар - цукъвералди, зул - цулералди...

"Ягъ! Ягъ! Ягъ!"

Абдул АШУРАГЬАЕВ,
РФ-дин умуми образовандинин
гъуьрметлу работник

Лезги чалан гъарфаргандада
авай Юъарф (юкъ, югъ, юрк, юн)
Й гъарфуналди дегишарунихъ са
делилни авачирди за алатай ма-
къалада лагъан. - Йэ, ю, ўу,
йо - сесерин бинедаллаз чи
халкъди, икъван члавалди са ин-
жилкувални авачиз, ишлемишай
- е, я, ю, ё - гъарфар квэлди тах-
сирул тъла гъч садавайни лугъуз
жедач.

Бязи гафара автордиз тарих-
дин дувулрал хкез къланзива.
Дузъ я, чалахъ тарих ава, амма
адахъ алай вахти ава эхир. За
инкар ийизвач, чи чала неоло-
гизмай, историзмай, арханизмай
тъмил авач. Абуру хъунчи чи
чал девлетлу ийизвач, амма ла-
зимсуз чайрал, мумкин я, арха-
измайри чал са къадар акуваза-
рунни.

Авторди мисалар гъизва: "Я
бала, вун ни гада я? И мих я
ман цлаз". Къеън къланзивай-
вали къалурзива: "Йа бала, вун ни
гада я? И мих ягъ ман цлаз".
И мисалар авторди къалурнавай
- я - гъарф ва - ни - гаф
дузъ ишлемишнавач. Вучиз
лагъайтла, - я - сес я. Талукъви-
лин падеждин вич "вуж"
тъварцизвездикай хъсанвай ни -
нин жуьреда гун фадлай адет я.

"Ягъ" - лугъунал зун рази я,
гъикъ хъи - я - дихъ - ягъ - лугъу-
дай мана авач, литературадин
чалани ишлемишавач. - Ягъ -
хъин авторди дузъ къатланва, ву-
чиз лагъайтла, ам глаголдин буй-
ругъдин II - кадиз хас жуерье я.
Лугъун рахунин жуьреда авур-
тлани, хъин литературадин къайд-
дада хъун лазим я. Алибек Фе-
тьяловични яъалмиш туши.

Чи лексикадин дуба, авторди
лугъузтайвал, вири дагъустандин,
чи халкъдин милли чалан дувул-
рин къумеъдади арадиз атанвай
гафар тъмил авач, гъикъ хъи, чи
чал Кавказдин чаларин хизандин
Дагъустандин чаларин къватлал-
дик акатзава. Идалайни гъейри,
урус ва урус чал арада ава маса
чаларий къабулнавай гафари чи
чал девлетлу хъуниз екез тъсыр-
на виланы чайраллариди сир
түш. Гъанз килигна за Ф. Нагиева
чи чал девлетлу авунин рекъери-
кай ийизвай бязи веревирдер ду-
збур яз гъисабзава. Ада мисалар
яз гъанвай гафариз чи чала сино-
нимар ава. Синоними чал дев-
летлу ийизвайди, гъурчегарзай-
ди виризадашкара я. Гъакъ хъай-
ла гъар гъч садавайни лугъуз
хъайтлани, ам инкар авун дузъ туш.
А кар тек са чалан къадир авачирда авун мум-
кин я. Гъар са къабулай гаф мус
атайтлани, чи грамматикадин тъла-
бунрив къадайвал дегиш жедайди
рикъел хъун лазим я.

Садрани къульгъне тежерди

Темирхан ТЕМИРХАНОВ

ччил), Ч гъарфунихъ къве мана
авай гаф авач.

Гъа и макъалада мадни
хъенвена: "Лезги гафаргандада ё,
Ч гъарфарий къалхъа са-са га-
фар гала, чебни уруслар: елка,
щётка, гъанз килигна, и гъар-
фар ва гъабурухъ галаз мадни
Ю гъарф, ъ, ъ лишанар къхи-
нал къадагъа эцигун ви гъар-
фар лезги алфавитдай аку-
дун чарасуз кар я".

Бес чи чала авачиз, уруслар
чайчай ийизвайди мисалар га-
фар, месела: летчик, суплер, селёдка,
контролёр, клеёнка, заём, шо-
фёр, шахтёр ва гъа икъ мад гъикъ
хъида, чирда? Ибурунни цийи
гафар тъкулър хъийидани?...

Гъуьрметлу лезги чалан
рикъел кузвай юлдашар! Чал сад-
рани къульгъне жедайди туш, къуль-
гъне жезвайди чун я. Чалаз, а

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерство
367018, Махачкъала,
Насрутдинов пр., 1 "а"
КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
М. А. АГЫМЕДОВ
65-13-55

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
СОВЕТНИК
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
65-02-81

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62
КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
З. БАБАЕВА

Газет йис 52 сеферда акътазва
Газет алакъадин, информационный технологийрин в массовый коммуникацийрин хиле гузчывал авунин рекъял Федеральный къулутъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016-йисан 12-декабрдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди тукъыр хъйизва.
Макъалайиз рецензия гузчава бабур элъкъена ваххувач. Редакциядин макъалай-рин авторин фикирар сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, Насрутдинов пр.
проспект, 1 "а". Печатони къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз ваххудай вахт - 21.00

Чап ийиз ваххана - 14.50

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,
Пушкинан күчө, 6.

Тираж 8299

(Г) - И лишандик квай материалар
гъакъидихъ чапзайвуря.

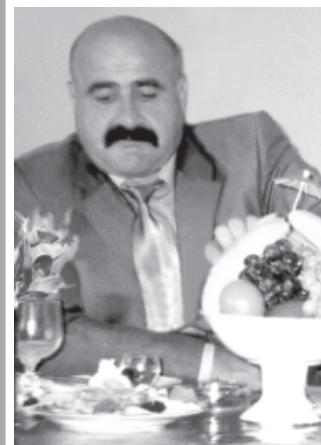
(12) - Икъян яшар хъянвайбуру къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314/КПП - 057101001
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракфай!

Мегъарамдхуруын райондин Къуйсунрин хъуре яшамиши
жезвай Миграгъви - Гарагъви -
Жалилан хва Жамалдиназ (Валериказ):

Чаз аквазвай и сад шикил
Ярж я, хувзвай чи сад
гульгуль.
Суфра я ам меҳъверин мерд,
Чи рекъерин, мукъверин
мерд.
Асайши я адан метлеб,
Яшайшишиз хувз къулай
къеб.
Икъял алатрай ийсар са вии,
Суалри чун тийиз тешвии.
Гъя сагълугъайдай
мукъвал-мукъвал,
Ацюз, иччи хъурай бокал,
Мугъманриво ацана
къвал...

ВУН ХАЙИ ЮГЪ ВА ЦИЙИ ЙИСНИ ТЕБРИКЗАВАЙ
ИМИ МЕРД АЛИ, АДАН ХИЗАНАР,
ЯРАР-ДУСТАР, БАГЪРИЯР.

АЗИЗ ВАТАНДАШАР!

Чна квезд виридаз алуқыздавай Цийи - 2018-йис рикин
сидкъидай мубаракзана.

Цийи йисуз квехъ мягъкем сагъламвал, къвалахра еке
агалкъунар, дуњнъядал ислягъвал, къв хизанра хушбахт-
лувал, агъвалувал хъун чи мурад я.

Азиз стхаяр ва вахар, къуй къв руъгъдин булах гъами-
ша михъиди ва виридаз герекди яз амукърай!

НУГЪ БИЛАЛОВИЧ АКБАРОВ
ВА МАРАТ МЕГЬАМЕДОВИЧ ГЪАЖИЕВ,
РКБ-ДИН ПАТАВ ГВАЙ РЕСПУБЛИКАДИН КОНСУЛЬТА-
ТИВНЫЙ ПОЛИКЛИНИКАДИН ДУХТУРАР.

“Цийи йис” серенжем

3.3. МЕГЬАМЕДОВ,

къенепатан къулугъедин капитан, РД-да авай Россиядин
ГУ-дин УНД-дин ва ПР-дин Махачкъала шеъгерда авай 1-
нумрадин ОНД-дин ва ПР-дин административный практи-
кадин отделенидин начальник

Дагъустан Республикада авай МЧС-дин Къилин Управлени-
дин (УНД ва ПР ГУ МЧС) Махачкъала шеъгерда авай гуз-
чиваляд вишли пад къунин къва-лахрин 1-нумрадин отдел-
ди (ОНД ва ПР) 2017-йисан 1-декабрдилай 2018-йисан 8-ян-
вардадилай Махачкъала шеъгерда “Цийи йис” лишандик кваз
гъар йисуз тешкилздавай серен-
жем къиле тухузва. И серен-
жемдин макъсад Цийи йисахъ
ва Рождестводихъ галаз алакъ-
алу яз шад миракатар къиле тухузва,
идахъ галаз сад хъиз
гзаф къадар инсанар санлай
къват жезвай ва гъакъни хъит-
къиндай (пиротехникадин) шей-
эр хъуззвай чакира хатасувал
таъминарун я. Серенжемдин
сергъятра аваз винидихъ тъва-
рар къунвай чакира ахтармишун
пландик ква.

“Цийи йис” хатасувилин
серенжем къиле тухузва вах-
тунда къилин фикир ихътин кра-
риз гуда: ёлкяр эцигнавай чакай-
ра абур цаяр къуникай хъунин
хатасувал таъминарун исти-
мишнурал амалздавай саягъдиз,
цийи йисан ёлка безетмишнавай
шэйэрэз, эвакуациядиз талукъ
тир рекъерин гъалдиз, цай хка-
дарун патал лазим тадаракрал-
ди таъмин тирвилиз, цай къуни-
кай хабар гудай автоматдин сиг-
нализация ви кардикай инсан-
риз хабардай кнопкa, цай къун-
нин душушуаш арадал атайта,
инсанар анай акъуддай план,
электрикдин тадаракрэз гъакъни
цай къунин душушуаш арадал
атайта, инсанар анай акъудун
патал къуллугъздавай ва жаваб-
дар ксарин гъазурлухвал ахтар-
мишуниз.

Идалайни гъейри, хъиткъин-
дай пиротехникадин шейэр маса
гузай ва хъуззвай чакира дуъздал
акъудун патал ОВД-дин къул-
лугъчиррихъ галаз санал рейдер
тешкилда. Ахтармишунрин не-
тижайрал асаслу яз цаяр къун-
кай хъуниз талукъ кимивилер
арадай акъуддай лазим серен-
жемар къабулда.

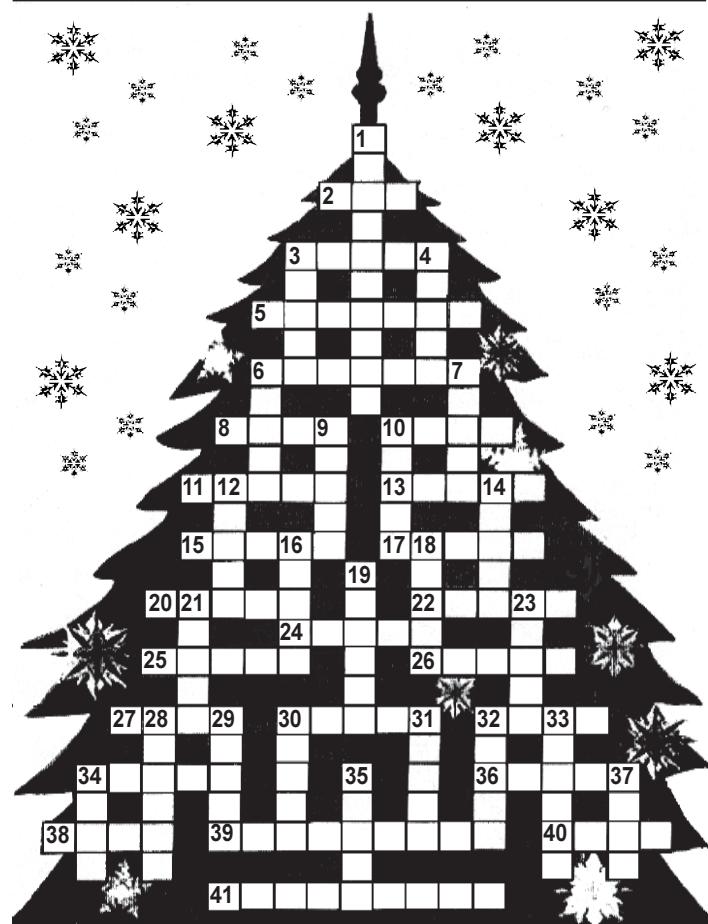
2018-йисуз ял ядай йикъяр

Россиядин Федерациидин Гъукуматди 2017-йисан 10-октябр-
диз къабулай къаардин (№ 250) бинедаллас 2018-йисуз агъ-
дихъ галай ял ядай йикъяр маса йикъярал хутахзава:

6 - январдин киш югъ 9 - мартдин жумя йикъял;
7 - январдин гъяд югъ 2 - майдин арбедал;
28 - апрелдин киш югъ 30 - апрелдин ислен йикъял;
9 - июнддин киш югъ 11 - июнддин ислен йикъял;
29 - декабрдин киш югъ 31 - декабрдин ислен йикъял
Гъя икъял чна ял ядай: 1-8-январдиз; 23-25-февралдиз; 8-11-мар-
тдиз; 9-майдиз; 10-12-июндиз; 3-5-ноябрдиз; 30-31-декабрдиз.

Кроссворд

Тукъуърайди - Фикрет Гъажиев

ДУЗ ЦАРАРА: 2. Ам вацраны, лампадини, гъетрени гуда. 3. Къул-
лугъдин везифаляр къиле тухуззвай чка. 5. Дишегълидин тъвар. 6. Га-
танван жигеррай ацурнавай маддин ратар. 8. Пи, гъери, дуъдгъвер.

10. Ишлемиш тавунвай чил, я кутлун тавунвай, я пурар ягъ тавунвай
балкълан. 11. Жъыген, церекъ, целхем. 13. Хиве къун, са кар жуван
хивез къачун. 15. Умуми, са шумуд касдин пай квай. 17. Накъвадай
къунвай къуль хъудай тапус. 20. Тамун вак. 22. Са патал мурз алай,
къвалин къвалихра ишлемишдай гапур. 24. Чинал шур, какаяр азлаз
чранвай хъран фу. 25. Мегътидин лам алцуарарай майва. 26. Вири
мусурманрин меркез. 27. Амалдар, гъарамзада, кефчи. 30. Чалма,
къилел алайдал алчуднавай парча. 32. Гевгъер (чими улквейрин
гъульверин кълане жедай шуъкуъунтрин къене жедай къаш). 34. Чирх-
чир, хванахва. 36. Мешребсуз, мешреб алачир, виле акъян тийидай.

38. Хеси авун. 34. Садвал, виридан фикиррин садвал, виридан гаф
сад хъун. 40. Дуъм-дуъз, лап дуъз. 41. Къвалин шейэр, имарат, дарамат.

ТИК ЦАРАРА: 1. Арабадиз, балкъландин, лампраз пар ягъун. 3. Сив
рахун тавуна, гъилер, къиль изурунади са вуч ятлани лугъун. 4. Ябу,
яхун, юхсул балкълан. 6. Гъахътин рангадин ядни, циферни жеда. 7.

Итимдин тъвар. 9. Ам рапунади цвалардайлай герек къведа. 10. Азар-
лу, сагъуз инсан. 12. Ам квачир як жедай лугъуда. 14. Азад лежбер.
16. Дишегълидин тъвар. 18. Гафар гъалчун, паркутади раҳун. 19.

Суза, шел-хвал, хажалат чуғун. 21. Къезил, залан тушир, алакъдай
кар. 23. Луткведин “арун мотор”. 28. Акъжунадай, къуъръкардай
кас. 30. Ялгъуз ка. 31. Балкълан михъдай векъи щетка. 32. Хашпара-
рин диндин ктаб. 33. Тахсираар жазадив агақъардай ка. 34. Па-
чагъ ацукъдай чка. 35. Лап къери спелар ва чуру авай ка. 37. Вацун,
къубудин яд къун патал ядай “пару”.

“ЛГ”-дин 51-нумрадиз акътатй кроссворддин жавабар:

1. Къанажагъ. 2. Клавузар. 3. Къарамал. 4. Къаравуш. 5. Курамал.
6. Мубарак. 7. Чагъанчи. 8. Къазамат. 9. Талашар. 10. Балабан.
11. Зарафат. 12. Талабчи. 13. Капитан. 14. Саламат. 15. Жигъизар.
16. Дирибаш. 17. Пешекар. 18. Перишан. 19. Берекат. 20. Пелеган.
21. Гъилибан. 22. Мишекъат. 23. Хурушум. 24. Мужидат.

“Мавел” чапханада алим, писатель, РД-дин лайихлу муаллим
Къурбан АКИМОВАН “Лезги-урус гафарган” чапдай акътат.
Лезги халкъдин илимдин ва культурадин деятелин Ассоциа-
циядин ихтиярдади акъуднавай и гафарганды лезги чалан 25500-
далай гзаф дидбин гафар ва ибарајр гъатнава. Абур халкъ раҳа-
дайвал къенена, алфавитдин къайдада эцигнава ва урус чалаз
таржума авуна. Къенайбуюртай 1000 манатдихъ масани къачуз жеда.